

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк

**ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.
ЗБІРНИК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ**

Навчально-методичний посібник

Дніпро
2022

УДК 340.13
С 32

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 8 від 21 квітня 2022 року)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бочаров Д. О. – ректор Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент;

Логвиненко Б. О. – професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

С 32 Правозастосовна діяльність Національної поліції. Збірник тестових завдань : навч.-метод. посібник / І. А. Сердюк, Л. М. Сердюк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 128 с.

ISBN 978-617-8032-79-1

Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Правозастосовна діяльність Національної поліції» й із урахуванням сучасних досягнень юридичної науки, плюралізму підходів до розуміння загальнотеоретичних категорій, що складають понятійно-категоріальний апарат теорій застосування норм права, тлумачення норм права, правових актів, юридичної аргументації, прогалин і колізій у законодавстві, юридичних помилок, а також положень чинного національного законодавства й юридичної практики. Його зміст складають тестові завдання, що у формі логічно-істинних та хибних суджень відображають теоретичні положення про сутність правових явищ, що становлять предмет вивчення цієї навчальної дисципліни.

Пропоновані тестові завдання були апробовані в освітньому процесі ДДУВС, що здійснювався із використанням дистанційної форми навчання.

Видання розраховано на здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників, усіх, хто цікавиться актуальними і проблемними питаннями тлумачення та застосування норм права.

ISBN 978-617-8032-79-1

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2022

ЗМІСТ

Передмова	4
Методичні поради щодо розв'язання тестових завдань	5
Рекомендована література	7
ТЕМА 1. Правозастосування як багатоаспектний соціально-правовий феномен	13
ТЕМА 2. Межі чинності нормативно-правових актів	27
ТЕМА 3. Стадії процесу застосування норм права	46
ТЕМА 4. Тлумачення норм права	60
ТЕМА 5. Акт застосування норм права	81
ТЕМА 6. Юридичне аргументування	94
ТЕМА 7. Проблеми правозастосування	105
ТЕМА 8. Помилки правозастосування	116

ПЕРЕДМОВА

Навчально-методичне видання розроблено відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Правозастосовча діяльність Національної поліції».

Метою вивчення цієї навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти загальнотеоретичного уявлення про поняття та сутність правозастосовної діяльності як способу організації реалізації норм права; визначення її ролі у механізмі правового регулювання суспільних відносин, вирішенні конкретних юридичних справ і, як наслідок, – утвердженні правопорядку; формування навичок правоінтерпретаційної та правозастосовної діяльності працівників Національної поліції як за відсутності, так і наявності юридичних колізій та прогалин у національному законодавстві.

Важливе значення в освітньому процесі мають засоби діагностики знань здобувачів вищої освіти. Одним із таких є предметно орієнтовані тестові завдання з навчальної дисципліни «Правозастосовча діяльність Національної поліції», за результатами виконання яких визначається рівень сформованості теоретичних знань і здобутих слухачами практичних навичок.

Тож пропонується користувачеві навчально-методичний посібник містить тестові завдання, що охоплюють 8 тем навчального курсу та можуть бути використані як дидактичний засіб для здобуття та перевірки засвоєння слухачами теоретичних знань, а також формування у них практичних навичок окремих видів юридичної діяльності.

Розв'язання вміщених у посібнику тестових завдань сприятиме також поглибленому вивченню здобувачами вищої освіти окремих проблемних питань навчального курсу і, як наслідок, – підвищенню рівня їхньої професійної правосвідомості та правової культури.

Запропонований підхід до складання тестових завдань дозволяє визначити, що слухач знає, розуміє, як він орієнтується у навчальному матеріалі, як він оволодів категоріальним апаратом правничої науки, наскільки готовий до подальшої практичної юридичної діяльності з тлумачення та застосування норм права.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Здобувачеві вищої освіти необхідно зважити на той факт, що з-поміж навчально-методичних матеріалів, які забезпечують освітній процес, збірнику тестових завдань відводиться не основна, а допоміжна роль. Тому розв'язанню тестових завдань має передувати опанування теоретичних питань, передбачених планом практичних (семінарських) занять. При цьому джерелом для отримання необхідної правової інформації мають стати підручники та навчальні посібники з «Теорії держави і права» та «Правозастосування», в яких ґрунтовно висвітлюються питання, що складають предмет вивчення навчальної дисципліни «Правозастосовча діяльність Національної поліції», різноманітні наукові видання (монографії, наукові статті тощо), а також чинне процесуальне законодавство, що регулює суспільні відносини, в межах яких встановлюються фактична й юридична основа справи, ухвалюються проміжні й остаточні процесуальні рішення (правозастосовні акти), забезпечується їх виконання. Лише після опрацювання цих джерел здобувачеві вищої освіти раціонально й доцільно звернутися до тестових завдань для подальшого самоконтролю здобутих знань.

Пропоновані тести є завданнями закритої форми з чотирма варіантами відповіді, з яких правильною є лише одна.

Тестові завдання різняться за своїм змістом і торкаються таких питань:

1) визначення змісту й обсягу загальнотеоретичних категорій, що складають понятійно-категоріальний апарат теорій застосування норм права, тлумачення норм права, правових актів, юридичної аргументації, прогалин і колізій у законодавстві, юридичних помилок;

2) з'ясування меж чинності нормативно-правових актів, зокрема їх дії у часі, просторі та на коло суб'єктів;

3) визначення стадійності процесу застосування норм права та участі посадових і службових осіб Національної поліції у цьому процесі на різних його стадіях;

4) правил і прийомів з'ясування дійсного змісту норм права, що підлягають застосуванню у конкретній юридичній справі;

5) юридичної природи актів застосування норм права як самостійного різновиду правових актів публічної влади;

6) юридичної аргументації, її моделей, а також правил ведення юридичного дискурсу;

7) юридичної природи прогалин у законодавстві й юридичних колізій, а також способів їх подолання;

8) правозастосовних помилок як результату неправильної владно організуючої діяльності суб'єктів управлінських правовідносин.

Саме цим зумовлені термінологічні особливості формулювання як теоретичних і практичних завдань, так і пропонованих варіантів відповідей.

Розв'язання тестових завдань має здійснюватися здобувачем вищої освіти з урахуванням точного значення таких категорій формально-логічного мислення, як:

1) поняття – форма абстрактного мислення, що відображає предмети і явища в їх суттєвих ознаках;

2) зміст поняття – сукупність його суттєвих ознак;

3) обсяг поняття – це множина елементів, які мисляться в понятті;

4) судження – форма мислення, в якій стверджується або заперечується зв'язок між предметом та його ознакою, відношення між предметами або факт існування предмета.

Здобувачеві вищої освіти спочатку необхідно розв'язати тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння ним теоретичних знань, а вже потім переходити до завдань, які забезпечують формування у нього практичних навичок практичної юридичної діяльності. При цьому слід пам'ятати, що кожна допущена помилка є прогалиною в знаннях, яку необхідно якнайшвидше усувати шляхом повторного, більш ретельнішого опрацювання навчального матеріалу.

У разі неможливості самостійного опанування теоретичних положень, відображених у тестових завданнях, здобувачеві вищої освіти рекомендовано звернутися за консультацією до науково-педагогічних працівників кафедри.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники:

1. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. вищих навч. закладів / М. В. Цвік та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
2. Загальна теорія права : підруч. / за заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2016. 392 с.
3. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
4. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
5. Теорія держави і права : підруч. / О. В. Петришин та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

Навчальні посібники та інші методичні матеріали:

1. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини : навч. посіб. 3-є вид. Київ : Алерта, 2016. 488 с.
2. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності : навч. посіб. / кол. авт. ; за ред. В. О. Боняк. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 224 с.
3. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права : навч. посібник ; за ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.
4. Новітнє вчення про тлумачення правових актів : навч. посібник з курсу тлумачення правових актів для суддів, що проходять підвищення кваліфікації, і кандидатів на посади суддів, що проходять спеціальну підготовку / В. Г. Ротань, І. Л. Самсін, А. Г. Ярема та ін. ; кер. авт. кол. В. Г. Ротань. Харків : Право, 2013. 752 с.
5. Старостюк А. В. Застосування норм права : навч. посібник. Ірпінь : [б. в.], 2007. 137 с.
6. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : компендіум / О. В. Сердюк та ін. ; за заг. ред. О. В. Сердюка, І. В. Яковюка. Харків : Право, 2017. 374 с.

7. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях : навч. посіб. / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ : Хай-Тек Прес, 2017. 316 с.

Монографії та наукові видання:

1. Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2011. 384 с.

2. Бочаров Д. О. Доказування у правозастосовчій діяльності: загальнотеоретичні питання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2007. 20 с.

3. Бочаров Д. О. Поняття «правозастосовча діяльність»: операціональний аспект. *Право України*. 2008. № 3. С. 115–118.

4. Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми : проблемні лекції. Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. 76 с.

5. Бочаров Д. О. Про місце доказового права у системі права. *Право України*. 2003. № 2. С. 30–34.

6. Бочаров Д. О. Функціонування доказів як семіозис: від фактичних даних – до фактів. *Право України*. 2012. № 7. С. 127–133.

7. Бочаров Д. О. Юридичний доказ як динамічна знакова конструкція. *Право України*. 2011. № 2. С. 186–192.

8. Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права : монограф. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 180 с.

9. Головченко В. В., Головченко О. В. Правозастосування і захист прав людини в суверенній Україні : монограф. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2012. 328 с.

10. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. Київ : Знання, 2005. 376 с.

11. Дія права. Інтегративний аспект : монограф. / кол. авт. ; відп. ред. Н. М. Оніщенко. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2010. 360 с.

12. Домашенко О. М. Класифікація тактичних помилок у слідчій діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 226 с.

13. Жук А. Правозастосування (інтелектуально-вольовий бік). *Міжнародна поліцейська енциклопедія* : у 10-и т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1. С. 804–806.

14. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського Суду з прав людини на правозастосовну діяльність в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 10–14.

15. Завгородній В. А. Правова природа рішень Європейського Суду з прав людини. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 15. Том.1. С. 19–22.

16. Завгородній В. А. Правові акти Європейського Суду з прав людини: види, юридичні наслідки та значення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2016. № 40. С. 144–150.

17. Зубенко А. В. Помилки в інтерпретаційних актах: походження та засоби усунення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право* : зб. наук. пр. Київ, 2013. Вип. 21. С. 110-115.

18. Каленіченко Л. І. Помилка як категорія правознавства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»* : зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 17. С. 31-33.

19. Каленіченко Л. І., Слинько Д. В. Правозастосовна помилка працівника Національної поліції як перепона на шляху досягнення мети правозастосовного процесу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 3. С. 3-7.

20. Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монограф. Харків : Право, 2008. 296 с.

21. Ковальски М. Уважение личной и семейной жизни, жилища и корреспонденции на основании ст. 8 Европейской конвенции прав человека – основные проблемы. Варшава, 2007. 68 с.

22. Косович В. М. Правозастосовна техніка: загальнотеоретична характеристика. *Вісник Львівського Університету. Сер.: Юридична* : зб. наук. пр. Львів, 2017. Вип. 64. С. 3-10.

23. Лилак Д. Колізія і конкуренція законів. *Право України*. 2001. № 4. С. 18–20.

24. Матат Ю. До питання застосування правоположень з метою подолання прогалин у законодавстві. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 87–91.

25. Матвєєва Л. Правозастосовчі акти та акти тлумачення права. *Міжнародна поліцейська енциклопедія* : у 10-и т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко та ін. Київ : Ін Юре, 2003. Т. 1. С. 798–800.

26. Перепелюк А. М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2016. 224 с.

27. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «застосування норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 3 (49). С. 124–130.

28. Сердюк І. А. Термінологічна невизначеність категорії «тлумачення» в аспекті розкриття змісту об'єктивного права. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1 (69). С. 44–56.

29. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «тлумачення норм права». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3 (71). С. 35–42.

30. Сердюк І. А. Методологічний аналіз інтерпретацій поняття «правовий акт». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1 (80). С. 76–83.

31. Сердюк І. А. Вживання термінів «правовий акт» і «юридичний акт» в сучасній юридичній науці. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. URL: www.lsej.org.ua.

32. Сердюк І. А. Акт безпосередньої реалізації норм права: поняття, особливості та види. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 22–29.

33. Сердюк І. А. Класифікація правових актів: аналіз існуючих та нові підходи. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 87–94.

34. Сердюк І. А. Поняття та особливості акта застосування норм права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 4. С. 43–51.

35. Сердюк І. А. Реалізація норм права: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 76–82.

36. Сердюк І. А. Плюралізм підходів до визначення кількісного аспекту стадій правозастосовного процесу. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 69–75.

37. Сердюк І. А. Поняття, що відображають повну або часткову відсутність правових норм чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів: питання термінологічної визначеності та змістовної наповненості» *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. № 1. С. 40-44.

38. Сердюк І.А. Доктринальні підходи до видової диференціації категорії акт застосування норм права *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 3 (87). С. 177-190.

39. Слинько Д. В. Юридичний процес: історія, практика : монограф. Харків : Вид-во «НТМТ», 2017. 416 с.

40. Соловйов О. В. Міжнародні договори та міжнародно-судова практика їх застосування як джерела національного права (за матеріалами застосування в Україні Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду). *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / редкол. : П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Серія І. Дослідження та реферати. Вип. 26. Київ : АОК, 2012. 164 с.*

41. Тодика Ю. М. Тлумачення Конституції і законів України: теорія та практика : монографія. Харків : Факт, 2001. 328 с.

42. Уваров В. Г. Застосування практики Європейського Суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України : монограф. ; за заг. ред.

В. М. Тертишника. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2012. 268 с.

43. Циппеліус Р. Методика правозастосування. Київ : ТОВ «ВО «Юстініан»», 2016. 192 с.

44. Шевчук С. Судовий захист прав людини. Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Вид. 2-е, випр., доп. Київ : Реферат, 2007. 848 с.

45. Шевчук С. В. Юридична аргументація. *Велика українська юридична енциклопедія*. Харків : Право. 2016. Т. 3. С. 850-854.

Інтернет-ресурси:

1. Лех: правовий портал. URL: <http://ukr-pravo.at.ua>.
2. Бібліотека Інституту поглиблених правничих студій. URL: <http://ials.sas.ac.uk/library/library.asp>.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.
4. Німецькі бібліотеки. URL: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de>.
5. Підручники он-лайн. URL: <http://textbooks.net.ua>.
6. Портал «Право України». URL: <http://pravo-ukraine.org.ua>.
7. Юридична бібліотека Школи права Йельського університету. URL : <http://library.law.yale.edu>.
8. Юридичний портал: навчальна і довідкова література. URL : <http://yport.inf.ua>.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тема 1. ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ЯК БАГАТОАСПЕКТНИЙ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФЕНОМЕН

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

реалізація норм права, форма реалізації норм права, виконання, використання, дотримання, застосування норм права, принципи застосування норм права, гуманізм, доцільність, добросовісність, законність, обґрунтованість, пропорційність, правова визначеність, розумність, своєчасність, справедливість, функції правозастосовної діяльності, механізм застосування норм права, правозастосовна політика держави.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «втілення приписів уповноважених, зобов'язуючих і забороняючих норм права в об'єктивованому волевиявленні право-дієздатних суб'єктів (їх правомірній поведінці), що, як правило, породжує правопевні для учасників суспільного життя юридичні наслідки та забезпечує досягнення мети правового регулювання – упорядкування, охорону та розвиток суспільних відносин»?

- а) реалізація норм права;
- б) тлумачення норм права;
- в) функціонування норм права;
- г) дія норм права.

2. Реалізація норми права передбачає втілення в правомірній поведінці суб'єктів права приписів ...

- а) її гіпотези;
- б) її гіпотези і диспозиції;
- в) її гіпотези і санкції;
- г) її диспозиції і санкції.

3. З огляду на характер поведінки суб'єктів, яку передбачають правові норми, розрізняють такі форми правореалізації:

- а) активну і пасивну;
- б) просту і складну;
- в) індивідуальну і колективну;
- г) добровільну і примусову.

4. Назвіть форму безпосередньої реалізації норм права, що полягає в утриманні суб'єкта від вчинення дій, які є забороненими:

- а) застосування норм права;
- б) дотримання норм права;
- в) виконання норм права;
- г) використання норм права.

5. Хто з наведеного переліку суб'єктів права у переважній більшості випадків застосовує норми права?

- а) фізичні особи;
- б) політичні партії;
- в) правоохоронні органи;
- г) народні депутати України.

6. Якому поняттю відповідає таке визначення: «пізнавальна за змістом та правова за формою владна організуюча діяльність уповноваженої сторони управлінських правовідносин, плин якої відбувається у процедурно-процесуальному порядку, спрямована на індивідуальне регулювання поведінки суб'єктів права шляхом вирішення

конкретної юридичної справи та ухвалення з цією метою правозастосовного акта, що має персоніфікований характер і породжує юридичні наслідки»?

- а) реалізація норм права;
- б) застосування норм права;
- в) виконання норм права;
- г) використання норм права.

7. З погляду форм здійснення функцій держави застосування норм права являє собою ...

а) правову форму діяльності уповноважених державних органів (їх службових і посадових осіб), спрямовану на вирішення конкретної юридичної справи шляхом ухвалення правового акта, що має персоніфікований характер;

б) реальні дії уповноваженої сторони управлінських правовідносин із реалізації належних їй юрисдикційних повноважень;

в) юридичний акт або ж сукупність юридичних актів, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

г) кризний пізнавальний процес юридичної кваліфікації фактів і відносин, що завершується винесенням рішення у справі як актом остаточної кваліфікації.

8. В аспекті теорії правовідносин застосування норм права необхідно розглядати як ...

а) правову форму діяльності уповноважених державних органів (їх службових і посадових осіб), спрямовану на вирішення конкретної юридичної справи шляхом ухвалення правового акта, що має персоніфікований характер;

б) реальні дії уповноваженої сторони управлінських правовідносин із реалізації належних їй юрисдикційних повноважень;

в) юридичний акт або ж сукупність юридичних актів, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

г) крізний пізнавальний процес юридичної кваліфікації фактів і відносин, що завершується винесенням рішення у справі як актом остаточної кваліфікації.

9. З погляду теорії юридичних фактів застосування норм права є ...

а) правовою формою діяльності уповноважених державних органів (їх службових і посадових осіб), спрямованою на вирішення конкретної юридичної справи шляхом ухвалення правового акта, що має персоніфікований характер;

б) реальними діями уповноваженої сторони управлінських правовідносин із реалізації належних їй юрисдикційних повноважень;

в) юридичним актом або ж сукупністю юридичних актів, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

г) крізним пізнавальним процесом юридичної кваліфікації фактів і відносин, що завершується винесенням рішення у справі як актом остаточної кваліфікації.

10. У гносеологічному плані застосування норм права являє собою ...

а) правову форму діяльності уповноважених державних органів (їх службових і посадових осіб), спрямовану на вирішення конкретної юридичної справи шляхом ухвалення правового акта, що має персоніфікований характер;

б) реальні дії уповноваженої сторони управлінських правовідносин із реалізації належних їй юрисдикційних повноважень;

в) юридичний акт або ж сукупність юридичних актів, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

г) крізний пізнавальний процес юридичної кваліфікації фактів і відносин, що завершується винесенням рішення у справі як актом остаточної кваліфікації.

11. В аспекті взаємозв'язку із процесом правового регулювання застосування норм права необхідно розглядати як...

а) його факультативну стадію, потреба у якій виникає в тих випадках, коли учасники правовідносин не можуть самостійно, без участі держави, реалізувати свої права і обов'язки;

б) реальні дії уповноваженої сторони управлінських правовідносин із реалізації належних їй юрисдикційних повноважень;

в) юридичний акт або ж сукупність юридичних актів, спрямованих на виникнення, зміну або припинення правовідносин;

г) кризний пізнавальний процес юридичної кваліфікації фактів і відносин, що завершується винесенням рішення у справі як актом остаточної кваліфікації.

12. У якій формі реалізуються уповноважуючі норми права?

а) дотримання норм права;

б) застосування норм права;

в) виконання норм права;

г) використання норм права.

13. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «волевиявлення право-дієздатних суб'єктів права, зовні об'єктивоване у вербальній, конклюдентній або документальній формі, що полягає у здійсненні ними відповідно до приписів правових норм своїх можливостей, виконанні обов'язків або дотриманні заборон і породжує юридичні наслідки»?

а) акт безпосередньої реалізації норм права;

б) акт використання норм права;

в) акт виконання норм права;

г) акт дотримання норм права.

14. Яке з наведених суджень є аргументом на підтвердження тези про застосування норм права не як особливу форму реалізації норм права, а як спосіб організації реалізації норм права?

а) застосування одних юридичних норм відбувається в процесі та за допомогою реалізації інших норм;

б) застосування має процедурно-процесуальний характер, тому що являє собою своєрідний процес – офіційний порядок дій, об'єднаних низкою послідовних стадій;

в) застосування має творчий, пізнавальний характер, оскільки це завжди інтелектуальна діяльність;

г) застосування має юридично-оформлений характер – завершується ухваленням спеціального акта, який у юридичній науці отримав назву акта застосування норм права.

15. Зміст якої вимоги до застосування норм права відображає таке положення: «у правозастосовному акті повинен знайти відображення найбільш оптимальний та ефективний варіант реалізації правових норм»?

а) законності;

б) обґрунтованості;

в) доцільності;

г) справедливості.

16. Якій із указаних вимог до застосування норм права відповідає таке положення: «відповідність діяльності правозастосовних органів не тільки приписам норм права, але й конкретним життєвим обставинам, умовам місця та часу; вміння обирати оптимальний шлях реалізації норм права в конкретній життєвій ситуації»?

а) обґрунтованості;

б) доцільності;

в) справедливості;

г) правопевності.

17. Зміст якої вимоги до застосування норм права відображає таке положення: «прийняття рішення, в якому був би дотриманий необхідний баланс між несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення»?

- а) доцільність;
- б) соціальна справедливість;
- в) пропорційність;
- г) законність.

18. Вимога зрозумілості, несуперечливості, повноти, остаточності та виконуваності правозастосовних актів є відображенням ...

- а) правової визначеності правозастосування;
- б) соціальної справедливості правозастосування;
- в) пропорційності правозастосування;
- г) обґрунтованості правозастосування.

19. Зміст якої вимоги до застосування норм права відображає таке положення: «діяльність державних органів, їх посадових і службових осіб повинна ґрунтуватись на врахуванні інтересів суспільства в цілому, а не врахуванні становища чи рангу окремої особи або групи осіб»?

- а) соціальної справедливості;
- б) доцільності;
- в) обґрунтованості;
- г) законності.

20. Оберіть із наведеного переліку підставу для застосування норм права:

- а) необхідність засвідчення юридично значущих фактів;
- б) необхідність встановлення юридично значущих фактів;
- в) необхідність перевірки юридично значущих фактів;
- г) необхідність правового моделювання юридично-значущих фактів.

**Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності**

1. Визначте форму реалізації норми права, закріпленої в ч. 2 ст. 18 КПК України, що передбачає право кожної особи не говорити нічого з приводу підозри чи обвинувачення проти неї, у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання:

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

2. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ч. 6 ст. 46 КПК України: «Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом»?

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

3. Визначте форму реалізації норми Особливої частини Кримінального кодексу України судом, який наділений процесуальним правом ухвалити вирок або постановити ухвалу про закриття кримінального провадження, а також фізичними особами, котрі не наділені таким правом, але перебувають під дією цього закону:

- а) судом у формі застосування, а фізичними особами у формі дотримання;
- б) судом у формі застосування, а фізичними особами у формі виконання;
- в) судом у формі застосування, а фізичними особами у формі використання;
- г) судом і фізичними особами у формі застосування.

4. Складання фізичною особою заповіту є актом реалізації норм спадкового права у формі ...

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

5. Сплата резидентом податків у порядку та розмірах, визначених законом, є актом реалізації норм податкового права у формі ...

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

6. Визначте різновид реалізації норми права, закріпленої в ч. 1 ст. 36 Конституції України, відповідно до якої «Громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей» (критерій для класифікації – за характером її суб'єктів):

- а) активна;
- б) пасивна;
- в) індивідуальна;
- г) колективна.

7. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ч. 3 ст. 37 Конституції України, згідно з якою «Не допускається створення і діяльність організаційних структур політичних партій в органах виконавчої та судової влади і виконавчих органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, а

також на державних підприємствах, у навчальних закладах та інших державних установах і організаціях»?

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

8. Визначте форму реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в п. 12 ч. 1 ст. 85 Основного Закону Української держави, відповідно до якої «До повноважень Верховної Ради України належить призначення за поданням Президента України Прем'єр-міністра України, Міністра оборони України, Міністра закордонних справ України, призначення за поданням Прем'єр-міністра України інших членів Кабінету Міністрів України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Голови Фонду державного майна України, звільнення зазначених осіб з посад, вирішення питання про відставку Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України»:

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

9. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ч. 4 ст. 55 Конституції України, згідно з якою «Кожному гарантується право звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України з підстав, установлених цією Конституцією, та у порядку, визначеному законом»?

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

10. Визначте форму реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в ч. 6 ст. 111 Основного Закону Української держави, відповідно до якої «Рішення про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту приймається Верховною Радою України не менш як трьома четвертими від її конституційного складу після перевірки справи Конституційним Судом України і отримання його висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про імпічмент та отримання висновку Верховного Суду про те, що діяння, в яких звинувачується Президент України, містять ознаки державної зради або іншого злочину»:

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

11. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ст. 66 Конституції України, згідно з якою «Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки»?

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

12. Визначте форму реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в ч. 1 ст. 68 Основного Закону Української держави, відповідно до якої «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей»:

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

13. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ст. 74 Конституції України, згідно з якою «Референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії»?

- а) дотримання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) використання.

14. Визначте видovu приналежність акта безпосередньої реалізації норми права, закріпленої в ч. 1 ст. 50 Конституції України, що виявився у відшкодуванні громадянинові завданої йому шкоди в результаті радіаційного забруднення його земельної ділянки через господарську діяльність державного підприємства (критерій для класифікації – за сферою суспільного життя):

- а) акт безпосередньої реалізації норми права в економічній сфері;
- б) акт безпосередньої реалізації норми права в соціальній сфері;
- в) акт безпосередньої реалізації норми права в екологічній сфері;
- г) акт безпосередньої реалізації норми права в соціальній сфері.

15. До якого різновиду за зовнішньою формою вираження належить акт безпосередньої реалізації громадянином України гарантованого ч. 5 ст. 55 Конституції України суб'єктивного юридичного права звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна після використання ним всіх національних засобів юридичного захисту?

- а) вербальний акт;
- б) конклюдентний акт;
- в) фізичний (діяльнісний) акт;

г) письмовий акт.

16. Визначте видovu приналежність акта безпосередньої реалізації норми права, закріпленої в ч. 1 ст. 60 Конституції України, що виявився у відмові працівника Національної поліції від виконання явно злочинного наказу його керівника (критерій для класифікації – за способом зв'язку з правовою дійсністю):

- а) позитивний акт безпосередньої реалізації норми права;
- б) негативний акт безпосередньої реалізації норми права;
- в) вербальний акт безпосередньої реалізації норми права;
- г) письмовий акт безпосередньої реалізації норми права.

17. У якій формі реалізується норма права, закріплена в п. 26 ч. 1 ст. 106 Конституції України, згідно з якою «Президент України приймає рішення про прийняття до громадянства України та припинення громадянства України, про надання притулку в Україні»?

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

18. Визначте форму безпосередньої реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в ч. 2 ст. 127 Основного Закону Української держави, відповідно до якої «Суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої»:

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

19. У якій формі реалізується норма права, закріплена в ч. 5 ст. 43 Конституції України, згідно з якою «Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється»?

- а) використання;
- б) застосування;
- в) виконання;
- г) дотримання.

20. Визначте різновид акта безпосередньої реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в ч. 3 ст. 53 Основного Закону Української держави, що виявився у безоплатному здобутті громадянином вищої освіти в державному навчальному закладі на конкурсній основі (критерій для класифікації – за сферою суспільного життя):

- а) акт безпосередньої реалізації норми права в економічній сфері;
- б) акт безпосередньої реалізації норми права в культурній сфері;
- в) акт безпосередньої реалізації норми права в екологічній сфері;
- г) акт безпосередньої реалізації норми права в соціальній сфері.

21. Визначте різновид акта безпосередньої реалізації конституційно-правової норми, закріпленої в ч. 4 ст. 55 Основного Закону Української держави, що виявився у зверненні фізичної особи до Конституційного Суду України на предмет визнання застосованого в остаточному судовому рішенні в її справі закону України таким, що не відповідає Конституції України (критерій для класифікації – за юридичною формою):

- а) конституційне подання;
- б) конституційне звернення;
- в) конституційна скарга;
- г) конституційний позов.

Тема 2. МЕЖІ ЧИННОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

дія (чинність) нормативно-правового акта, межі чинності нормативно-правового акта, чинність нормативно-правового акта у часі (темпоральна дія), пряма дія нормативно-правового акта, переживаюча дія нормативно-правового акта, зворотна сила закону, чинність нормативно-правового акта у просторі (територіальна дія), територіальний принцип дії нормативно-правового акта, екстериторіальний принцип дії нормативно-правового акта, екстратериторіальний принцип дії нормативно-правового акта, дія нормативно-правового акта на коло суб'єктів, імунітети в праві, дипломатичний імунітет, імунітет глави держави.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Реальне функціонування виражених в акті юридичних норм, фактичний прояв юридичної енергії – це ...

- а) правове регулювання;
- б) дія нормативно-правового акта;
- в) правове інформування;
- г) правове виховання.

2. Якому поняттю відповідає таке визначення: «поширення дії закону на ті суспільні відносини, що виникли до набрання ним чинності»?

- а) пряма дія закону;
- б) переживаюча дія закону;
- в) зворотна сила закону;
- г) безпосередня дія закону.

3. Екстериторіальний принцип передбачає дію нормативно-правових актів ...

- а) у межах території держави;
- б) у межах території суб'єкта федерації;
- в) поза межами території держави;
- г) у межах території області, району, міста.

4. За загальним правилом закон не має зворотної сили, крім випадків, коли він ...

- а) посилює юридичну відповідальність фізичної особи;
- б) посилює юридичну відповідальність юридичної особи;
- в) пом'якшує або скасовує юридичну відповідальність фізичної особи;
- г) пом'якшує або скасовує юридичну відповідальність юридичної особи.

5. Згідно з Рішенням Конституційного Суду України за № 1-рп/99 від 9 лютого 1999 р. у справі Про зворотну дію у часі законів та інших нормативно-правових актів, положення ч. 1 ст. 58 Конституції України про те, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують кримінальну відповідальність особи треба розуміти так, що воно стосується:

- а) фізичної особи (людини і громадянина);
- б) юридичної особи;
- в) фізичної й юридичної особи;
- г) посадової особи.

6. Оберіть із наведеного переліку різновид закону, яким визначається порядок та час набрання чинності або подовження дії окремих нормативно-правових актів чи міжнародних договорів»:

- а) оперативний закон;
- б) модульний закон;
- в) органічний закон;
- г) надзвичайний закон.

7. Якому поняттю відповідає така дефініція: «тимчасове, неостаточне переривання його темпоральної дії, що зумовлюється певними обставинами і здійснюється у порядку, передбаченому законодавством»?

- а) зупинення дії нормативно-правового акта;
- б) припинення дії закону;
- в) тимчасова втрата законом чинності;
- г) остаточна втрата законом чинності.

8. Що з наведеного переліку не вважається підставою для припинення дії законів?

- а) визнання його нелегітимним з боку громадянського суспільства;
- б) закінчення терміну, на який вони були прийняті;
- в) зміна обставин, на які вони були розраховані;
- г) скасування цього закону іншим законом.

9. Який із наведених нижче об'єктів, що мають просторовий вимір, належить до квазі-території держави?

- а) дипломатичні представництва держави за кордоном;
- б) акваторія;
- в) аероторія;
- г) надра.

10. Що з перерахованого належить до реальної території держави?

- а) надра;
- б) кабелі, прокладені по дну моря;
- в) судна, що перебувають у відкритому морі під прапором держави;
- г) дипломатичні представництва держави за кордоном.

11. З якого часу набувають чинності рішення органів місцевого самоврядування згідно з п. 5 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»?

- а) з дня їх офіційного оприлюднення, якщо відповідною радою

не встановлено пізніший термін введення цих рішень у дію;

б) протягом місяця з дня опублікування.

в) через 10 днів з дня їх оприлюднення, якщо інше не передбачено самими рішеннями;

г) з дня їх прийняття.

12. Вкажіть, з якого часу, за загальним правилом, закон набирає чинності:

а) з моменту опублікування;

б) через 10 днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом;

в) з моменту підписання;

г) протягом місяця з дня опублікування.

13. Нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій, які стосуються прав та обов'язків громадян або мають загальний характер, набирають чинності ...

а) протягом місяця з дня опублікування.

б) з моменту їх оприлюднення, якщо самими актами не встановлено пізніший термін введення їх у дію.

в) через 10 днів з дня їх оприлюднення, якщо інше не передбачено самими рішеннями;

г) з моменту підписання.

14. Нормативно-правові акти Президента України набирають чинності ...

а) протягом місяця з дня опублікування.

б) з моменту їх оприлюднення, якщо самими актами не встановлено пізніший термін введення їх у дію.

в) з моменту підписання;

г) через 10 днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими нормативними актами, але не раніше дня їх опублікування в офіційному друкованому виданні.

15. У якому з наведених суджень правильно (тобто, відповідно до Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97) відображено час набрання чинності нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України?

а) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо більш пізній строк набрання ними чинності не передбачено в цих актах. Акти Кабінету Міністрів України, які визначають права і обов'язки громадян, набирають чинності не раніше дня їх опублікування в офіційних друкованих виданнях;

б) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з дня їх прийняття, якщо більш пізній строк набрання ними чинності не передбачено в цих актах. Акти Кабінету Міністрів України, які визначають права і обов'язки громадян, набирають чинності не раніше дня їх опублікування в офіційних друкованих виданнях;

в) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо більш пізній строк набрання ними чинності не передбачено в цих актах. Акти Кабінету Міністрів України, які визначають права і обов'язки громадян, набирають чинності не раніше дня їх опублікування в періодичних друкованих виданнях;

г) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України набирають чинності з дня їх державної реєстрації, якщо більш пізній строк набрання ними чинності не передбачено в цих актах. Акти Кабінету Міністрів України, які визначають права і обов'язки громадян, набирають чинності не раніше дня їх опублікування в офіційних друкованих виданнях.

16. Правове явище, за своїм характером протилежне зворотній силі закону – це ...

- а) пряма дія закону;
- б) переживаюча дія закону;
- в) ретроспективна дія закону;
- г) безпосередня дія закону.

17. Згідно з ч. 1 ст. 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97 офіційними друкованими виданнями, в яких державною мовою здійснюється офіційне оприлюднення законів України, інших актів Верховної Ради України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України не пізніше як у п'ятнадцятиденний строк після їх прийняття у встановленому порядку і підписання є ...

- а) «Офіційний вісник України» та газета «Урядовий кур'єр»;
- б) «Офіційний вісник України» та газета «Голос України»;
- в) «Офіційний вісник України» та «Відомості Верховної Ради України»;
- г) «Офіційний вісник України» та «Офіційний вісник Президента України».

18. Офіційними друкованими виданнями, в яких державною мовою здійснюється офіційне оприлюднення законів України, інших актів Верховної Ради України відповідно до ч. 2 ст. 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97 є також ...

- а) газета «Голос України та «Право України»;
- б) газета «Голос України» та «Відомості Верховної Ради України»;
- в) газети «Голос України та «Урядовий кур'єр»;
- г) газета «Голос України» та «Офіційний вісник Президента України».

19. Згідно з ч. 3 ст. 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97 офіційним друкованим виданням, в якому державною мовою здійснюється офіційне оприлюднення законів, актів Президента України, є також ...

- а) газета «Голос України»;
- б) «Відомості Верховної Ради України»;
- в) «Право України»;
- г) «Офіційний вісник Президента України».

20. Чи допускає національне законодавство офіційне оприлюднення актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України через телебачення і радіо?

- а) допускає у випадках, прямо передбачених законом;
- б) допускає в окремих випадках;
- в) допускає у виняткових випадках;
- г) не допускає.

21. Нормативно-правові акти, опубліковані в інших друкованих виданнях, аніж ті, які визначені в ст. 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97 мають ...

- а) обов'язковий характер і не можуть бути використані для офіційного застосування;
- б) обов'язковий характер і можуть бути використані для офіційного застосування;
- в) інформаційний характер і не можуть бути використані для офіційного застосування;
- г) інформаційний характер і можуть бути використані для офіційного застосування;

22. Відповідно до ст. 3 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97 громадяни, державні органи, підприємства, установи, організації під час здійснення своїх прав і обов'язків повинні застосовувати закони України, інші акти Верховної Ради України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, опубліковані ...

- а) періодичних друкованих виданнях або одержані у встановленому порядку від органу, який здійснив їх державну реєстрацію;
- б) періодичних друкованих виданнях або одержані у встановленому порядку від органу, який їх видав.
- в) офіційних друкованих виданнях або одержані у встановленому порядку від органу, який здійснив їх державну реєстрацію;

г) офіційних друкованих виданнях або одержані у встановленому порядку від органу, який їх видав.

23. Якщо закон України, інший акт Верховної Ради України опубліковано в будь-якій із газет, зазначених у частинах другій і третій статті 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97, чи в «Офіційному віснику Президента України», до його опублікування в «Офіційному віснику України», «Відомостях Верховної Ради України», він набирає чинності після опублікування в ...

- а) «Офіційному віснику України»;
- б) «Відомостях Верховної Ради України»;
- в) «Офіційному віснику України», і у «Відомостях Верховної Ради України»;
- г) тій із вказаних газет, чи в «Офіційному віснику Президента України», де його опубліковано раніше.

24. У який спосіб офіційно оприлюднюються нормативно-правові акти з обмежувальними грифами?

- а) шляхом опублікування в офіційних друкованих виданнях, визначених ст. 1 Указу Президента України від 10.06.1997 № 503/97;
- б) шляхом опублікування в інших друкованих виданнях України;
- в) шляхом надіслання відповідним державним органам, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям і доведення ними до відома осіб, на яких поширюється їх чинність;
- г) шляхом надіслання відповідним державним органам та органам місцевого самоврядування і доведення ними до відома підприємств, установ, організацій та осіб, на яких поширюється їх чинність.

25. З якого часу набирають чинності неопубліковані акти Верховної Ради України і Президента України?

- а) з моменту одержання їх державними органами або органами

місцевого самоврядування, якщо органом, що їх видав, не встановлено інший строк набрання ними чинності;

б) з дня одержання їх державними органами або органами місцевого самоврядування, якщо органом, що їх видав, не встановлено інший строк набрання ними чинності;

в) з наступного дня, після дня одержання їх державними органами або органами місцевого самоврядування, якщо органом, що їх видав, не встановлено інший строк набрання ними чинності;

г) через три дні, після дня одержання їх державними органами або органами місцевого самоврядування, якщо органом, що їх видав, не встановлено інший строк набрання ними чинності.

26. З якого часу набирають чинності індивідуально-правові акти Верховної Ради України і Президента України про призначення відповідно до законодавства на посади і звільнення з посад?

а) з дня їх прийняття;

б) з моменту їх прийняття;

в) з моменту їх доведення до відома особи, призначеної на посаду чи звільненої з посади;

г) з дня їх офіційного опублікування.

27. Хто з наведеного переліку суб'єктів права визнається дипломатичним агентом відповідно до ст. 1 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини, що набула чинності для України 12.06.64 року?

а) глава представництва та члени дипломатичного персоналу представництва;

б) глава представництва та члени дипломатичного й адміністративно-технічного персоналу представництва;

в) глава представництва та члени дипломатичного персоналу представництва;

г) усі члени персоналу представництва.

28. Відповідно до п. 3 ст. 22 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року), приміщення представництва, предмети їх обстановки та інше майно, що в них знаходиться, а також засоби пересування представництва користуються імунітетом від ...

- а) огляду, обшуку, реквізиції, арешту та виконавчих дій;
- б) огляду, обшуку, ревізії, арешту та виконавчих дій;
- в) обшуку, реквізиції, арешту та виконавчих дій;
- г) обшуку, ревізії, арешту та виконавчих дій.

29. Із наведеного переліку предметів матеріального світу оберіть ті, що відповідно до Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року) є недоторканими в будь-який час і незалежно від їх місцезнаходження:

- а) архіви і предмети обстановки представництва;
- б) архіви і документи представництва;
- в) архіви і майно представництва;
- г) усі вищезгадані предмети.

30. В якому з наведених нижче випадків дипломатичний агент користується імунітетом від цивільної юрисдикції?

а) речових позовів, які мають відношення до приватного нерухомого майна, що знаходиться на території держави перебування, якщо тільки він не володіє ним від імені акредитованої держави для цілей представництва;

б) позовів щодо спадкування, по відношенню до яких дипломатичний агент виступає не від імені акредитуючої держави, а як виконавець заповіту, опікун над спадковим майном, спадкоємець або фізична особа, котра відмовилась від спадкування;

в) позовів про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю фізичних осіб джерелом підвищеної небезпеки, що ним володіє дипломатичний агент;

г) позовів, що мають відношення до будь-якої професійної або комерційної діяльності, здійснюваної дипломатичним агентом у державі перебування за межами своїх офіційних повноважень.

31. Відповідно до п. 3 ст. 27 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року) дипломатична пошта ...

а) може бути відкрита і затримана в інтересах національної безпеки без рішення національного суду;

б) може бути відкрита і затримана в інтересах національної безпеки за рішення національного суду;

в) підлягає відкриттю та затриманню в інтересах національної безпеки за рішенням національного суду та згодою глави дипломатичного представництва;

г) не підлягає відкриттю та затриманню, незважаючи на інтереси національної безпеки.

32. Чи зобов'язаний дипломатичний агент згідно з п. 2 ст. 31 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року) давати покази як свідок?

а) зобов'язаний, якщо правопорушення вчинено відносно члена дипломатичного представництва;

б) зобов'язаний, якщо потерпілим від правопорушення є член дипломатичного представництва;

в) не зобов'язаний, якщо показання торкаються його самого, членів сім'ї чи близьких родичів, а також інших членів персоналу представництва;

г) не зобов'язаний.

***Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності***

1. З якого часу набере чинності ухвалений Верховною Радою України та оприлюднений у Відомостях Верховної Ради України за підписом глави держави 11 березня поточного року закон України з питань організації та проведення місцевих референдумів, якщо інше не передбачено самим законом?

а) з 12 березня поточного року;

б) з 17 березня поточного року;

- в) з 22 березня поточного року;
- г) з 12 квітня поточного року.

2. Визначте час набрання чинності ухваленого Президентом України та оприлюдненого за його підписом у Офіційному віснику Президента України 15 березня поточного року указу з питань забезпечення обороноздатності, якщо інше не передбачено самим указом?

- а) з 16 березня поточного року;
- б) з 21 березня поточного року;
- в) з 26 березня поточного року;
- г) з 16 квітня поточного року.

3. З якого часу набере чинності ухвалена Кабінетом Міністрів України та оприлюднена в газеті «Урядовий кур'єр» 20 березня поточного року постанова щодо підвищення посадових окладів поліцейських, якщо інше не передбачено самою постановою?

- а) з 20 березня поточного року;
- б) з 21 березня поточного року;
- в) з 26 березня поточного року;
- г) з 31 березня поточного року.

4. Визначте час набрання чинності Закону України, що вдосконалює правовий режим власності, який був опублікований 14 квітня поточного року в «Офіційному віснику Президента України» та 16 квітня цього ж року в «Офіційному віснику України», якщо інше не передбачено самим законом:

- а) з 15 квітня поточного року;
- б) з 17 квітня поточного року;
- в) з 25 квітня поточного року;
- г) з 28 квітня поточного року.

5. З якого часу набере чинності постанова Кабінету Міністрів України з питання забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб, що була опублікована 14 березня поточного року в газеті «Урядовий кур'єр» та 16 березня цього ж року в «Офіційному віснику України», якщо інше не передбачено самою постановою;

- а) з 14 березня поточного року;
- б) з 15 березня поточного року;
- в) з 16 березня поточного року;
- г) з 17 березня поточного року.

6. Які з наведених суджень правильно відображають різні аспекти (показники) темпоральної дії Кримінального кодексу України?

а) Кримінальний кодекс України набрав чинності 1 вересня 2001 року; закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності Кримінальним кодексом України, включаються до нього після набрання ними чинності (через десять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими законами, але не раніше дня їх опублікування); кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння; закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість;

б) Кримінальний кодекс України набрав чинності 5 квітня 2001 року; закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності Кримінальним кодексом України, включаються до нього після набрання ними чинності (через п'ять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими законами, але не раніше дня їх

опублікування); кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння; закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість;

в) Кримінальний кодекс України набрав чинності 1 вересня 2001 року; закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності Кримінальним кодексом України, включаються до нього після набрання ними чинності (через десять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими законами, але не раніше дня їх опублікування); кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діє на час ухвалення судом обвинувального вироку; закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість;

г) Кримінальний кодекс України набрав чинності 5 квітня 2001 року; закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності Кримінальним кодексом України, включаються до нього після набрання ними чинності (через п'ять днів з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самими законами, але не раніше дня їх опублікування); кримінальна протиправність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння; закон про кримінальну відповідальність, що скасовує

кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, не має зворотної дії у часі, тобто не поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

7. Який із нижченаведених приписів ст. 6 Кримінального кодексу України, що визначає чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України, відображає принцип екстериторіальної дії законодавчого акта?

а) особи, які вчинили кримінальні правопорушення на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом;

б) кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України;

в) кримінальне правопорушення визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України;

г) питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення на території України вирішується дипломатичним шляхом.

8. Визначте напрям темпоральної дії п. 2 Розділу II ПРИКІНЦЕВИХ ТА ПЕРЕХІДНИХ ПОЛОЖЕНЬ Кримінального кодексу України, яким, зокрема, передбачено звільнити від покарання:

1) осіб, засуджених вперше до покарання у виді позбавлення волі за злочини невеликої тяжкості, вчинені у віці до 18 років, відповідно до вимог частини другої статті

12 та частини другої статті 102 цього Кодексу;

2) військовослужбовців, засуджених до покарання у виді направлення в дисциплінарний батальйон на строк до шести місяців;

3) осіб, засуджених на підставі частини першої статті 29 Кримінального кодексу України 1960 року, які відбувають це покарання не за місцем роботи, а в інших місцях, але в районі проживання засудженого, а також осіб, засуджених до виправних робіт без позбавлення волі на строк до шести місяців:

- а) переживаюча дія закону;
- б) пряма дія закону;
- в) зворотна сила закону;
- г) безпосередня дія закону.

9. Визначте вид дії нормативно-правового акта у часі, встановлений п. 16 розділу XI «Перехідні положення» КПК України:

«Клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами, подані відповідним прокурором до дня набрання чинності цим Кодексом, розглядаються та подаються ними до суду в порядку, що діяв до набрання чинності цим Кодексом»:

- а) переживаюча дія закону;
- б) пряма дія закону;
- в) зворотна сила закону;
- г) безпосередня дія закону.

10. Який аспект дії нормативно-правового акта у просторі відображає припис, закріплений у ч. 3 ст. 4 КПК України: «Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачено поширення юрисдикції України на особовий склад Збройних Сил України, який перебуває на території іншої держави, то провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території іншої держави стосовно особи з такого особового

складу, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом»?

- а) екстериторіальна дія закону;
- б) ультратериторіальна дія закону;
- в) екстратериторіальна дія закону;
- г) територіальна дія закону.

11. З якого часу набере чинності неопублікований указ Президента України від 25 лютого поточного року, що не має загального значення, надісланий до Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області та отриманий адресатом 5 березня цього ж року, якщо суб'єктом правотворчості не встановлено інший строк набрання ним чинності ?

- а) з моменту його одержання державним органом;
- б) з дня його одержання державним органом;
- в) з наступного дня, після дня його одержання державним органом;
- г) через три дні, після дня його одержання державним органом.

12. За якої умови допит дипломатичного агента як свідка буде визнано правомірним, а отримана від нього інформація про юридично значущі факти, що торкається обставин вчиненого кримінального правопорушення, очевидцем якого став дипломатичний агент, буде вважатися допустимою відповідно до вимог п. 2 ст. 31 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини?

- а) за умови його допиту за участі адвоката;
- б) за умови його допиту за участі перекладача;
- в) за умови його допиту за участі глави дипломатичного представництва;
- г) за умови його добровільної згоди на допит.

13. Чи законними, тобто такими, що відповідають п. 3 ст. 27 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року), будуть визнані дії працівників Національної поліції та митників, які реалізуючи оперативну інформацію про можливе вивезення за межі території держави викраденого в Україні музейного експонату, що має велику історичну та культурну цінність, при спробі перетину дипломатичним кур'єром території митного кордону відкрили та затримали дипломатичну пошту?

а) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані керівництвом Національної поліції;

б) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані національним судом;

в) будуть визнані законними, якщо дипломатичний кур'єр дав добровільну згоду на відкриття кореспонденції;

г) незалежно від усіх згаданих обставин будуть визнані незаконними.

14. Чи законними, тобто такими, що відповідають п. 2 ст. 36 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року), будуть визнані дії працівників Національної поліції та митників, які реалізуючи підтверджену з кількох джерел оперативну інформацію про можливе вивезення за межі території держави викраденого в Україні музейного експонату, що має велику історичну та культурну цінність, при спробі перетину дипломатичним агентом території митного кордону здійснили огляд його особистого багажу та вилучили предмет злочину, що незаконно перебував у володінні цієї особи?

а) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані керівництвом Національної поліції та митниці;

б) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані національним судом;

в) будуть визнані законними, якщо огляд особистого багажу дипломатичного агента проводився за його безпосередньої участі;

г) незалежно від усіх згаданих обставин будуть визнані незаконними.

15. У якому випадку законними, тобто такими, що відповідають п. 1 ст. 37 Віденської Конвенції про дипломатичні зносини (набула чинності для України 12.06.64 року), будуть визнані дії працівників Національної поліції та митників, які при спробі перетину дружиною дипломатичного агента (громадянкою України) території митного кордону здійснили огляд її особистого багажу та вилучили предмети, вивіз яких заборонено законом?

а) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані керівництвом Національної поліції та митниці;

б) будуть визнані законними, якщо такі дії санкціоновані національним судом;

в) будуть визнані законними, якщо огляд особистого багажу дружини дипломатичного агента проводився за її безпосередньої участі;

г) будуть визнані законними у всіх вищезгаданих випадках.

Тема 3. СТАДІЇ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

процес застосування норм права, стадія процесу застосування норм права, встановлення фактичних обставин справи (доказування), тягар доказування, предмет доказування, докази, джерела доказів, встановлення юридичної основи справи, юридична кваліфікація, казуальне тлумачення норми права, що підлягає застосуванню, ухвалення рішення у справі, акт застосування норм права, забезпечення виконання ухваленого рішення.

*Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння
теоретичних знань*

1. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження Н. Оніщенко про однойменне явище правової дійсності: «комплексна система правових порядків (форм) діяльності уповноважених органів державної влади, посадових осіб, а також зацікавлених у вирішенні різноманітних юридичних справ інших суб'єктів права»?

- а) юридичний режим;
- б) юридичний процес;
- в) юридична кваліфікація;
- г) юридична інтерпретація.

2. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «це правовий порядок пізнавальної за змістом владно організуючої діяльності уповноваженої сторони управлінських правовідносин, спрямованої на індивідуальне регулювання поведінки суб'єктів права шляхом вирішення конкретної юридичної справи та ухвалення з цією метою правозастосовного акта, що має персоніфікований характер і породжує юридичні наслідки?»

- а) процес застосування норм права;
- б) процес тлумачення норм права;
- в) правотворчий процес;
- г) правоустановчий процес.

3. Зміст якої категорії юридичного мислення розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «правовий порядок здійснюваної уповноваженими органами і посадовими особами владно-організуючої діяльності, що полягає в реалізації ними правових норм відносно конкретних суб'єктів або конкретних життєвих випадків через винесення індивідуально-правових рішень із застосуванням у разі необхідності заходів державного примусу»?

- а) процес застосування норм права в Національній поліції;
- б) установчий юридичний процес в Національній поліції;
- в) нормотворчий процес в Національній поліції;
- г) контрольно-наглядний процес в Національній поліції.

4. Розташуйте у правильній послідовності основні стадії процесу застосування норм права:

- 1) встановлення юридичної основи справи;
- 2) забезпечення виконання ухваленого рішення;
- 3) встановлення та аналіз фактичних обставин справи;
- 4) вирішення справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документальне оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства.

- а) 3 1 4 2;
- б) 4 2 1 3;
- в) 1 3 2 4;
- г) 2 3 4 1.

5. Який із наведених підходів до визначення кількісного аспекту стадій процесу застосування норм права узгоджується з обґрунтованою та неодноразово підтвердженою у рішеннях

Європейського суду з прав людини правовою позицією щодо реальності, а не ілюзорності національного правосуддя?

а) 1) встановлення фактичних обставин справи; 2) встановлення юридичної основи справи – вибір і аналіз юридичних норм; 3) вирішення справи та документальне оформлення ухваленого рішення (С. Алексєєв);

б) 1) встановлення і дослідження фактичних обставин справи; 2) вибір і аналіз норми права з погляду її дійсності, законності, дії у часі, у просторі та на коло осіб; 3) аналіз змісту норми права та ухвалення рішення (видання індивідуального акта); 4) доведення змісту ухваленого рішення до відома зацікавлених державних і громадських органів та посадових осіб (М. Марченко);

в) 1) встановлення юридично значущих фактів і відшукування такої правової норми, яку належить застосувати саме до них; 2) перевірка достовірності, правильності тексту, визначення меж дії та юридичної сили відшуканої юридичної норми; 3) з'ясування змісту (смислу) юридичної норми, тобто її тлумачення; 4) прийняття рішення у справі, тобто встановлення формально обов'язкового індивідуального правила поведінки персонально визначених суб'єктів стосовно майбутньої реалізації; 5) оформлення цього рішення в правозастосовному акті (П. Рабінович);

г) 1) встановлення фактичних обставин справи; 2) встановлення юридичної основи справи (юридична кваліфікація); 3) казуальне тлумачення норми права, що підлягає застосуванню; 4) вирішення справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документальне оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства; 5) забезпечення виконання ухваленого рішення (І. Сердюк).

6. Із наведених підходів до визначення кількісного аспекту стадій процесу застосування норм права оберіть той, що характеризує його з погляду функціонального призначення процесуальної діяльності:

а) 1) встановлення фактичних обставин справи; 2) встановлення юридичної основи справи – вибір і аналіз юридичних

норм; 3) вирішення справи та документальне оформлення ухваленого рішення (С. Алексєєв);

б) 1) встановлення і дослідження фактичних обставин справи; 2) вибір і аналіз норми права з погляду її дійсності, законності, дії у часі, у просторі та на коло осіб; 3) аналіз змісту норми права та ухвалення рішення (видання індивідуального акта); 4) доведення змісту ухваленого рішення до відома зацікавлених державних і громадських органів та посадових осіб (М. Марченко) ;

в) 1) встановлення юридично значущих фактів і відшукування такої правової норми, яку належить застосувати саме до них; 2) перевірка достовірності, правильності тексту, визначення меж дії та юридичної сили відшуканої юридичної сили; 3) з'ясування змісту (смислу) юридичної норми, тобто її тлумачення; 4) прийняття рішення у справі, тобто встановлення формально обов'язкового індивідуального правила поведінки персонально визначених суб'єктів стосовно майбутньої реалізації; 5) оформлення цього рішення в правозастосовному акті (П. Рабінович);

г) 1) визначення підвідомчості; 2) порушення юридичної справи; 3) підготовка справи до розгляду; 4) розгляд юридичної справи; 5) ухвалення рішення та його документальне оформлення; б) оголошення рішення (акта) (В. Карташов);

7. Якому поняттю відповідає таке визначення: «сукупність дій (операцій), які здійснюються в процесі правореалізації й об'єднані певною проміжною метою»?

- а) стадії правотворчого процесу;
- б) стадії правороз'яснювального процесу;
- в) стадії законотворчого процесу;
- г) стадії правозастосовного процесу.

8. Яка з наведених нижче стадій не належить до процесу застосування норм права?

- а) встановлення юридичної основи справи;
- б) прийняття рішення у справі;
- в) законодавча ініціатива;
- г) забезпечення виконання ухваленого у справі рішення.

9. Із наведеного переліку стадій процесу застосування норм права оберіть ту, що найбільшою мірою асоціюється із доказуванням у юридичній справі:

- а) встановлення фактичних обставин справи;
- б) встановлення юридичної основи справи (юридична кваліфікація);
- в) вирішення справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документальне оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства;
- г) забезпечення виконання ухваленого рішення.

10. Сукупність певним чином оформлених і розміщених юридичних документів, що торкаються конкретної особи та/або конкретного юридичного факту (фактів) – це ...

- а) звід законів;
- б) кодекс;
- в) юридична справа;
- г) збірка постанов.

11. Якому поняттю теорії правозастосування відповідає таке визначення: «конкретні життєві обставини, імперативна вимога встановлення яких суб'єктом правозастосування впливає зі змісту норм процесуального законодавства й є необхідною умовою правильного вирішення юридичної справи»?

- а) предмет пізнання;
- б) предмет правового регулювання;
- в) предмет доказування у юридичній справі;
- г) предмет правової поведінки;

12. Зміст якої категорії юридичного мислення розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «життєві факти та явища правової дійсності, що утворюють фактичну основу застосування права»?

- а) докази у юридичній справі;
- б) фактичні обставини юридичної справи;

- в) юридичні джерела доказів;
- г) юридичні джерела права.

13. Певні встановлені дані про фактичні обставини справи, що потребують спеціальної форми закріплення – це ...

- а) докази у юридичній справі;
- б) фактичні обставини юридичної справи;
- в) юридичні джерела доказів;
- г) предмет доказування у юридичній справі.

14. Докази, без яких юридична справа в принципі не може бути вирішена, в правничій науці отримали назву ...

- а) прямих доказів;
- б) основних доказів;
- в) необхідних доказів;
- г) письмових доказів.

15. У якому з наведених класифікаційних рядів відображена видова диференціація доказів за джерелом їх одержання?

- а) особисті, первісні, речові;
- б) особисті, прямі, речові;
- в) особисті, речові, змішані;
- г) особисті, письмові, змішані.

16. Із наведеного переліку класифікаційних рядів оберіть той, що відображає видову диференціацію доказів за способом повідомлення відомостей про юридично значущі факти:

- а) вербальні, первісні, письмові;
- б) вербальні, письмові, речові;
- в) письмові, похідні, речові;
- г) письмові, прямі, речові.

17. У якому з наведених класифікаційних рядів відображена видова диференціація доказів за способом утворення?

- а) прямі і непрямі;

- б) особисті та речові;
- в) первісні і похідні;
- г) усні та письмові.

18. Із наведеного переліку класифікаційних рядів оберіть той, що правильно відображає видову диференціацію доказів у залежності від мети доказування:

- а) основні і прямі;
- б) основні та неосновні;
- в) основні і похідні;
- г) основні та протилежні.

19. У якому з наведених класифікаційних рядів відображена видова диференціація доказів по відношенню до юридично значущого факту, що встановлюється?

- а) прямі і непрямі;
- б) особисті та речові;
- в) первісні і похідні;
- г) усні та письмові.

20. Різновид доказів у юридичній справі, що являють собою відомості, отримані з джерела, яке відтворює інший засіб доказування, в теорії доказування отримали назву ...

- а) прямих;
- б) непрямих;
- в) похідних;
- г) контраверсійних.

21. Різновид доказів у юридичній справі, що являють собою відомості, які безпосередньо не вказують, однак із високим ступенем вірогідності дозволяють зробити висновок про юридично значущий факт, в теорії права називаються ...

- а) змішаними;
- б) непрямими;
- в) похідними;
- г) контраверсійними.

22. Із наведеного переліку дій оберіть ту, що її має вчинити суб'єкт правозастосування в межах стадії встановлення фактичних обставин справи:

- а) оцінка доказів на предмет їх належності, обґрунтованості та допустимості;
- б) пошук норми права, що підлягає застосуванню;
- в) перевірка автентичності тексту норми права офіційному її викладу;
- г) аналіз норми права з погляду необхідності її тлумачення.

23. Яку з наведених нижче дій має вчинити суб'єкт правозастосування в межах стадії встановлення юридичної основи справи?

- а) пошук норми права, що підлягає застосуванню;
- б) зібрання доказів;
- в) процесуальне оформлення доказів;
- г) оцінку доказів на предмет їх належності, обґрунтованості та допустимості;

24. Якому поняттю відповідає таке визначення: «юридична оцінка сукупності фактичних обставин справи шляхом віднесення конкретного випадку до певних юридичних норм»?

- а) тлумачення норм права;
- б) систематизація законодавства;
- в) юридична кваліфікація;
- г) інкорпорація законодавства.

25. Вкажіть, яка вимога до інформації про юридично значущі факти відображена в такому приписі законодавця: «докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів»?

- а) належність доказів;

- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

26. Яка вимога до інформації про юридично значущі факти відображена в такому судженні: «в процесі встановлення фактичних обставин справи уповноважена сторона управлінських правовідносин бере до уваги лише ті фактичні дані про юридично значущі обставини справи, що одержані у встановленому процесуальним законодавством порядку, і навпаки, не бере до уваги докази, які одержані з порушенням такого порядку»?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

27. Вкажіть, яка вимога до інформації про юридично значущі факти відображена в такому судженні: «здобута суб'єктом правозастосування інформація про факти, що складають предмет доказування, є правдивою, правильною, істинною як по відношенню до джерела її отримання, так і об'єктивної дійсності»?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

28. Яка вимога до інформації про юридично значущі факти відображена в такому судженні: «здобута суб'єктом правозастосування сукупна інформація про факти, що складають предмет доказування, є достатньо повною і всебічною та дозволяє вирішити юридичну справу»?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;

г) достатність доказів.

29. Із наведеного переліку суб'єктів управлінських правовідносин оберіть тих, на кого покладається обов'язок встановлення фактичної й юридичної основи справ про дисциплінарні проступки, вчинені працівниками Національної поліції?

- а) на дисциплінарні комісії;
- б) на керівників структурних підрозділів поліції;
- в) на керівників поліції;
- г) на атестаційні комісії.

30. Яке з наведених суджень є логічно істинним у плані відображення особливостей участі посадових і службових осіб Національної поліції в процесі застосування норм права на різних його стадіях, що обумовлені положеннями чинного законодавства?

а) діяльність слідчих та інших практичних працівників Національної поліції в правоохоронній сфері в основному спрямована на встановленню фактичної й юридичної основи кримінальних проваджень, а також справ про адміністративні правопорушення;

б) діяльність слідчих та інших практичних працівників Національної поліції в правоохоронній сфері в основному спрямована на встановленню фактичної й юридичної основи кримінальних проваджень, справ про адміністративні правопорушення, офіційне казуальне тлумачення норм права, що підлягають застосуванню;

в) діяльність слідчих та інших практичних працівників Національної поліції в правоохоронній сфері в основному спрямована на встановлення фактичної й юридичної основи кримінальних проваджень, справ про адміністративні правопорушення й ухвалення проміжних і остаточних рішень у цих справах;

г) діяльність слідчих та інших практичних працівників Національної поліції в правоохоронній сфері в основному спрямована на встановлення фактичної й юридичної основи кримінальних проваджень, справ про адміністративні

правопорушення, справ про дисциплінарні проступки й ухвалення остаточних рішень у цих справах.

***Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності***

1. У межах якої з наведених стадій процесу правозастосування працівник Національної поліції за наявності підстав, передбачених законом, вчиняє активні дії із застосування табельної вогнепальної зброї?

- а) встановлення фактичної основи справи;
- б) встановлення юридичної основи справи;
- в) прийняття рішення у справі;
- г) усіх вказаних стадій.

2. Із наведеного переліку стадій процесу застосування норм права оберіть ті, проміжна мета яких може бути досягнута шляхом проведення слідчим Національної поліції на підставі ухвали слідчого судді обшуку житла обвинуваченого?

- а) забезпечення виконання ухваленого рішення та встановлення фактичної основи справи;
- б) забезпечення виконання ухваленого рішення та встановлення юридичної основи справи;
- в) встановлення фактичної й юридичної основи справи;
- г) всі вказані стадії.

3. Визначте видову приналежність висновку експерта-криміналіста про справжність (автентичність) підпису потерпілого на документі, що підтверджує факт правомірності відчуження належного йому майна як доказу (підстави для класифікації – джерело одержання доказу, спосіб його утворення та відношення до факту, що встановлюється):

- а) змішаний, похідний, прямий;
- б) особистий, похідний, непрямий;
- в) речовий, первісний, прямий;
- г) змішаний, первісний, непрямий.

4. Визначте видову приналежність показань свідка про обставини вчинення злочину як доказу (підстави для класифікації – джерело одержання доказу, спосіб його утворення та відношення до факту, що встановлюється):

- а) особистий, первісний, прямий;
- б) речовий, первісний, непрямий;
- в) змішаний, похідний, прямий;
- г) особистий, похідний, непрямий.

5. До якого різновиду доказів за способом утворення належить копія юридичного документа, що дозволяє у законний спосіб вирішити юридичну справу?

- а) первісні;
- б) похідні;
- в) документальні;
- г) прямі.

6. Визначте видову приналежність інформації про стан психічного здоров'я підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення як доказу, що була отримана в процесі проведення судово-психіатричної експертизи та знайшла своє процесуальне закріплення у висновку експерта (підстава для класифікації – за способом повідомлення відомостей про юридично значущі факти):

- а) вербальний;
- б) письмовий;
- в) речовий;
- г) змішаний.

7. До якого різновиду доказів за джерелом одержання та способом утворення належить документально підтверджена протоколом слідчої дії інформація про матеріальні цінності, вилучені у підозрюваного в процесі проведеного слідчим у його помешканні обшуку, що були вкрадені з будинку потерпілого?

- а) речовий, похідний;
- б) речовий, первісний;

- в) змішаний, первісний;
- г) змішаний, похідний.

8. Визначте видову приналежність відеозапису вчинення кримінального правопорушення як доказу, що у встановленому кримінально-процесуальним законом був долучений до матеріалів кримінального провадження (підстави для класифікації – по відношенню до юридично значущого факту, що встановлюється та в залежності від мети доказування):

- а) прямий, основний;
- б) прямий, контраверсійний;
- в) непрямий, основний;
- г) непрямий, контраверсійний.

9. До якого різновиду доказів за джерелом одержання та способом їх утворення належить інформація про технічний стан автомобіля, що знайшла своє відображення у висновку експерта за результатами проведеної ним авто-технічної експертизи транспортного засобу, що став знаряддям вчиненого підозрюваним кримінального правопорушення?

- а) змішаний, первісний;
- б) змішаний, похідний;
- в) речовий, первісний;
- г) речовий, похідний.

10. Якою вимогою до інформації про юридичні факти, що мають значення для правильного вирішення юридичної справи, знехтував слідчий, який долучив до матеріалів кримінального провадження, відкритого за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 296 КК України, покази свідка, котрий поскаржився на те, що підозрюваний невчасно повернув йому позичені грошові кошти?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

11. Якою вимогою до інформації про юридичні факти, що мають значення для правильного вирішення юридичної справи, знехтував слідчий, коли долучив до матеріалів кримінального провадження, відкритого за фактом вчинення кримінального злочину, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України, речові докази, здобуті у спосіб, що суперечить чинному процесуальному законодавству?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

12. Якою вимогою до інформації про юридичні факти, що мають значення для правильного вирішення юридичної справи, знехтували слідчий і прокурор, які в основу обвинувачення особи у вчиненні кримінального злочину поклали неперевірені покази самого обвинуваченого, що як виявилось під час судового розгляду, не знайшли свого підтвердження іншими доказами?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

13. Якою вимогою до інформації про юридичні факти, що мають значення для правильного вирішення юридичної справи, знехтували слідчий і прокурор, які в основу обвинувачення особи у вчиненні кримінального правопорушення поклали лише фрагментарні відомості про предмет доказування, що унеможливило повний і всебічний розгляд справи судом?

- а) належність доказів;
- б) допустимість доказів;
- в) достовірність доказів;
- г) достатність доказів.

Тема 4. ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

тлумачення норм права, тлумачення-з'ясування норм права, тлумачення-роз'яснення норм права, предмет тлумачення, об'єкт тлумачення, принципи тлумачення, статичний і динамічний підходи до тлумачення, способи тлумачення (мовний, логічний, історико-політичний, системний, телеологічний, історико-політичний), буквальне тлумачення, розширювальне тлумачення, обмежувальне тлумачення, офіційне тлумачення норм права, нормативне тлумачення, автентичне тлумачення, легальне тлумачення, казуальне тлумачення, судове тлумачення, адміністративне тлумачення, офіційне тлумачення, неофіційне тлумачення, доктринальне тлумачення, професійне тлумачення, буденне тлумачення, правороз'яснювальний процес, акт тлумачення норм права (інтерпретаційно-правовий акт), структура інтерпретаційно-правового акта, правоінтерпретаційна техніка.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «це пізнавальна за змістом діяльність різних з огляду на рівень правосвідомості суб'єктів права, що носить вольовий характер, спрямована на з'ясування та роз'яснення волі суб'єкта правотворчості або виявленої й опосередкованої ним волі громадянського суспільства, матеріалізованої у нормах права та здійснюється шляхом використання спеціально опрацьованих за для цього правил і прийомів (способів тлумачення норм права) з метою правильного розуміння та практичної реалізації приписів правових норм»?

а) застосування норм права;

- б) правоутворення;
- в) реалізація норм права;
- г) тлумачення норм права.

2. У межах якого підходу до тлумачення норм права суб'єкт має інтерпретувати правові норми виходячи з того, що їх зміст залишається незмінним, тобто таким, яким його виклав у тексті закону сам законодавець?

- а) статичного;
- б) системного;
- в) аксіологічного;
- г) динамічного.

3. У межах якого підходу до тлумачення норм права суб'єкт має розкривати зміст правових норм, пристосовуючи незмінний текст закону чи окремих його положень, до нових умов і відносин, що змінилися?

- а) динамічного;
- б) статичного;
- в) системного;
- г) аксіологічного.

4. Якщо немає підстав для іншого тлумачення слів і виразів, що містяться в нормі права, їм надається те значення, яке вони мають ...

- а) у літературній мові;
- б) у юридичній науці;
- в) у юридичній практиці;
- г) у чинному законодавстві.

5. У якому значенні треба розуміти слова і вирази в нормі права (йдеться про темпоральний аспект)?

- а) в якому вони вжиті законодавцем на час видання цієї норми;
- б) в якому вони вживаються на час застосування цієї норми;
- в) в якому вони вживаються на час тлумачення цієї норми;
- г) в якому вони вживалися в минулому.

6. Чи можна поширювати значення терміна, встановлене законодавцем для однієї галузі права на інші?

- а) не можна без достатніх підстав;
- б) не можна;
- в) можна;
- г) можна як виняток із загального правила.

7. До якого способу тлумачення відносять такий прийом мислення, як доведення до абсурду?

- а) логічного;
- б) функціонального;
- в) мовного;
- г) спеціально-юридичного.

8. Який спосіб тлумачення є обов'язковим при використанні суб'єктом правотворчості бланкетного та відсильного способів викладення норми права в статтях нормативно-правового акта?

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) телеологічний;
- г) спеціально-юридичний.

9. Який із наведених нижче прийомів з'ясування змісту норм права правнича наука визначає і як самостійний спосіб тлумачення норм права?

- а) термінологічний;
- б) системний;
- в) мовний;
- г) спеціально-юридичний.

10. Визначення галузевої належності правових норм на основі предмета та методу правового регулювання суспільних відносин правнича наука розглядає як прийом ...

- а) спеціально-юридичного способу тлумачення норм права;

- б) логічного способу тлумачення норм права;
- в) телеологічного способу тлумачення норм права;
- г) історико-політичного способу тлумачення норм права.

11. Для якого способу тлумачення характерний прийом порівняння норм права, що тлумачаться, з аналогічними недіючими нормами, що містяться в проекті чи скасованому нормативно-правовому акті?

- а) історичного;
- б) функціонального;
- в) мовного;
- г) спеціально-юридичного.

12. Який спосіб тлумачення норм права вимагає встановлення та дослідження зв'язків між загальними і спеціальними нормами права?

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) мовний;
- г) спеціально-юридичний.

13. Оберіть із наведеного переліку спосіб тлумачення норм права, за допомогою якого суб'єкт може дійти такого висновку: «норма права, що тлумачиться, або її частина фактично не діє, оскільки зникли суспільні відносини, які нею регулювалися»?

- а) історичний;
- б) логічний;
- в) мовний;
- г) спеціально-юридичний.

14. Який із наведених нижче способів з'ясування дійсного змісту норм права передбачає урахування суб'єктом тлумачення чинників та умов, у яких діє, реалізується це правило поведінки?

- а) функціональний;
- б) логічний;

- в) мовний;
- г) історико-політичний.

15. Конструктивне тлумачення норм права, що передбачає з'ясування особливостей їх техніко-юридичної конструкції, правнича наука визначає як прийом ...

- а) спеціально-юридичного способу тлумачення норм права;
- б) логічного способу тлумачення норм права;
- в) мовного способу тлумачення норм права;
- г) історико-політичного способу тлумачення норм права.

16. Який спосіб тлумачення норм права передбачає використання прийомів, які ґрунтуються на знанні діалектики співвідношення мети і засобу її досягнення, що ним виступає норма права?

- а) телеологічний;
- б) функціональний;
- в) мовний;
- г) спеціально-юридичний.

17. До якого способу тлумачення норм права правова доктрина відносить таке правило: «не припустимо тлумачення норми права, за якого її окремі слова та вирази могли б бути оцінені як зайві»?

- а) мовного;
- б) функціонального;
- в) телеологічного;
- г) спеціально-юридичного.

18. Для якого способу тлумачення норм права характерне використання соціологічних прийомів, як от спостереження, опитування, інтерв'ювання, анкетування, експертна оцінка?

- а) телеологічного;
- б) функціонального;
- в) мовного;
- г) спеціально-юридичного.

19. Який вид зв'язку між нормами права дозволяє правильніше визначити сферу дії норми права, що тлумачиться та коло суспільних відносин, які нею врегульовуються?

а) зв'язок норми права, що тлумачиться, з оперативними нормами;

б) зв'язок норми права, що тлумачиться, з нормою, яка розкриває зміст терміна, вживаного в цій нормі;

в) зв'язок норми права, що тлумачиться, з нормами права, виданими зі спеціальною метою доповнити, змінити або уточнити таку норму;

г) зв'язок норми права, що тлумачиться, з колізійними нормами.

20. За допомогою якого логічного прийому формулюються наступні положення: 1) особа, яка управоможена чи зобов'язана до більшого, є управоможеною чи зобов'язаною до меншого; 2) особі, якій заборонено менше, заборонено і більше; 3) те, що є необхідним для меншого, є необхідним і для більшого?

а) логічне перетворення;

б) висновок за аналогією;

в) доведення до абсурду;

г) висновки a fortiori (умовиводи ступеня).

21. На якому законі правильного мислення ґрунтується висновок від протилежного (висновок a contrariio) як логічний прийом однойменного способу тлумачення-з'ясування норм права?

а) тотожності;

б) несуперечності;

в) виключення третього;

г) достатньої підстави.

22. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «правовий порядок пізнавальної за змістом діяльності різних з огляду на рівень правосвідомості суб'єктів права, що носить вольовий характер, спрямована на з'ясування та роз'яснення волі суб'єкта правотворчості або виявленої й опосередкованої ним волі громадянського суспільства, матеріалізованої у нормах права, яка здійснюється шляхом використання спеціально опрацьованих за для цього правил і прийомів (способів тлумачення) з метою правильного розуміння та практичної реалізації приписів правових норм»?

- а) процес застосування норм права;
- б) процес тлумачення норм права;
- в) правотворчий процес;
- г) правоустановчий процес.

23. Розташуйте у правильній послідовності основні стадії процесу офіційного нормативного тлумачення (за Ю. Власовим):

1) з'ясування суб'єктом офіційного тлумачення дійсного змісту норми права, отримання результату з'ясування, його перевірка на адекватність волі законодавця, вираженій у нормі права, що роз'яснюється;

2) узагальнення суб'єктом тлумачення існуючої юридичної практики та перевірка необхідності в наданні роз'яснення дійсного змісту норм права;

3) розробка й обговорення суб'єктом тлумачення проекту роз'яснення дійсного змісту норм права;

4) правороз'яснювальна ініціатива;

5) опублікування акта роз'яснення норм права.

б) прийняття або затвердження суб'єктом тлумачення проекту роз'яснення дійсного змісту правової норми;

- а) 3 1 4 2 6 5;
- б) 4 2 1 3 6 5;
- в) 1 3 2 4 5 6;
- г) 2 3 4 1 6 5.

24. Якому поняттю відповідає таке визначення: «забезпечене з боку держави та визнане легітимним з боку громадянського суспільства формально-обов'язкове волевиявлення органів публічної влади, їх службових і посадових осіб, що має офіційний характер, здійснює справедливий з погляду домінуючої частини населення регулятивний або охоронний вплив на поведінку суб'єктів права і породжує передбачені законом юридичні наслідки задля утвердження правопорядку»?

- а) акт безпосередньої реалізації норм права;
- б) правовий акт;
- в) правовий вчинок;
- г) правова поведінка.

25. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «забезпечене з боку держави аргументоване формально-обов'язкове волевиявлення органів публічної влади (їх посадових і службових осіб), що здійснює інформаційний вплив на свідомість право-дієздатних суб'єктів шляхом роз'яснення змісту норм права і приписів ненормативного характеру або окремих їх фрагментів, а в єдності з нормативно-правовим або правозастосовним актами також опосередкований регулятивний та/або охоронний вплив на їх поведінку, спричиняє юридичні наслідки і сприяє утвердженню принципу правої визначеності»?

- а) акт тлумачення норм права;
- б) правовий акт;
- в) правовий акт публічної влади;
- г) акт реалізації норм права.

26. Визначте різновид акта тлумачення норм права за «авторством» норми права, що є предметом тлумачення:

- а) акти автентичного тлумачення;
- б) акти казуального тлумачення норм права;
- в) нормативні інтерпретаційно-правові акти;
- г) акти буквального (адекватного) тлумачення.

27. У якому з наведених класифікаційних рядів відображена видова диференціація актів тлумачення норм права за сферою дії?

- а) нормативні й автентичні інтерпретаційно-правові акти;
- б) нормативні та делеговані інтерпретаційно-правові акти;
- в) нормативні та казуальні інтерпретаційно-правові акти;
- г) нормативні та легальні інтерпретаційно-правові акти.

28. Із наведеного переліку класифікаційних рядів оберіть той, що правильно відображає видову диференціацію актів тлумачення норм права у залежності від результатів правотлумачної практики:

- а) акти буквального (адекватного) тлумачення, акти нормативного тлумачення й акти казуального тлумачення;
- б) акти буквального (адекватного) тлумачення; акти обмежувального тлумачення й акти розширювального тлумачення;
- в) акти буквального (адекватного) тлумачення, акти легального тлумачення й акти делегованого тлумачення;
- г) акти буквального (адекватного) тлумачення, акти офіційного тлумачення й акти офіціозного тлумачення.

29. Із наведеного переліку оберіть різновид акта тлумачення норм права за онтологічним статусом у національній правовій системі:

- а) позитивний акт, наявність якого підвищує дієвість нормативно-правового та/або правозастосовного актів;
- б) акт буквального (адекватного) тлумачення;
- в) акт тлумачення норм права, що являє собою волевиявлення інтерпретатора, об'єктивоване в мотивувальній частині іншого за своєю юридичною природою правового акта, що має персоніфікований характер;
- г) акт тлумачення окремого фрагменту нормативно-правового припису, як словесної форми вираження правових норм.

30. За предметом тлумачення інтерпретаційно-правові акти поділяються на такі різновиди:

а) акти буквального (адекватного) тлумачення, акти обмежувального тлумачення й акти розширювального тлумачення;

б) акти тлумачення гіпотези норми права, акти тлумачення диспозиції норми права й акти тлумачення санкції норми права;

в) акт тлумачення норм права, що являє собою волевиявлення інтерпретатора, об'єктивоване в окремому юридичному документі, акт тлумачення норм права, що являє собою волевиявлення інтерпретатора, об'єктивоване в мотивувальній частині іншого за своєю юридичною природою правового акта, що має персоніфікований характер та акт тлумачення норм права, що в правовій дійсності об'єктивується у вербальній, тобто словесній формі;

г) акти тлумачення норм права (в єдності їх змісту та зовнішньої форми виразу), акти тлумачення нетипових правових розпоряджень, які лише умовно визнаються нормами права, адже не являють собою правил поведінки й акти тлумачення окремих фрагментів нормативно-правових приписів, як словесної форми вираження правових норм;.

31. Визначте видову приналежність інтерпретаційно-правового акта, що являє собою волевиявлення Конституційного Суду України (критерій для класифікації – юридична форма волевиявлення суб'єкта тлумачення) :

а) ухвала;

б) висновок;

в) постанова;

г) рішення.

32. Із наведеного переліку оберіть різновид інтерпретаційно-правового акта, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють правники залежно від структурного елемента класичної норми права, що тлумачиться:

а) акт тлумачення гіпотези норми права;

- б) акт тлумачення диспозиції норми права;
- в) акт тлумачення мети норми права;
- г) акт тлумачення санкції норми права.

33. Інтерпретаційно-правові акти, факт наявності яких підвищує дієвість нормативно-правових і правозастосовних актів, належать до різновиду ...

- а) негативних;
- б) позитивних;
- в) автентичних;
- г) легальних.

34. Із наведеного переліку державних органів оберіть той, який наділений правом офіційного тлумачення законів:

- а) місцевий суд;
- б) Офіс Генерального прокурора;
- в) Національна поліція;
- г) Конституційний Суд України.

35. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: сукупність правил, прийомів і специфічних засобів підготовки, оформлення та оприлюднення правових актів, що здійснюють інформаційний вплив на свідомість право-дієздатних суб'єктів шляхом роз'яснення змісту норм права і приписів ненормативного характеру або окремих їх фрагментів, а в єдності з нормативно-правовим або правозастосовним актами також опосередкований регулятивний та/або охоронний вплив на їх поведінку, спричиняють юридичні наслідки і сприяють утвердженню принципу правої визначеності?

- а) правотворча техніка;
- б) законотворча техніка;
- в) правоінтерпретаційна техніка;
- г) правозастосовна техніка.

**Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності**

1. Який із наведених нижче способів тлумачення (не рахуючи мовного й логічного) необхідно використати суб'єкту правозастосування для правильного з'ясування змісту диспозиції норми права, закріпленої в ч. 2 ст. 286 КК України «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами»:

«Ті самі діяння, якщо вони спричинили смерть потерпілого або заподіяли тяжке тілесне ушкодження?»

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) телеологічний;
- г) історико-політичний.

2. Із наведених нижче способів тлумачення оберіть той, що дозволяє правильно зрозуміти зміст припису, закріпленого в ч. 1 ст. 129 Конституції України: «Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права?»

- а) історичний;
- б) функціональний;
- в) телеологічний;
- г) спеціально-юридичний.

3. На використанні якого способу тлумачення-з'ясування норм права акцентує увагу інтерпретатор, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 16 жовтня 2001 року № 14-рп/2001: «... тлумачення понять «призначення» та «обрання» дає змогу визначити їх відмінності. Під словом «призначення» розуміється розпорядження на право заміщення якоїсь посади, надання офіційного права обіймати якусь посаду, виконувати визначені обов'язки. Слово «обрання»

тлумачиться як відбирання з багатьох за якою-небудь ознакою, виділення голосуванням для виконання певних обов'язків»?

- а) системного;
- б) функціонального;
- в) граматичного;
- г) історико-політичного.

4. На використанні якого способу тлумачення-з'ясування норм права акцентує увагу інтерпретатор, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 16 жовтня 2001 року № 14-рп/2001: «Досліджуючи спірне питання із застосуванням ... тлумачення, Конституційний Суд України встановив, що в системі правосуддя до прийняття Конституції України 1996 року посада судді заміщала лише шляхом обрання. За Конституцією (Основним Законом) Української РСР 1978 року всі суди утворювалися на засадах виборності суддів і народних засідателів, тобто судді, за винятком народних, обиралися відповідними радами, а Верховний Суд Української РСР обирався Верховною Радою Української РСР.

Таким чином, на той час зміст понять «призначення» та «обрання» мав істотні відмінності (ст. ст. 108, 109, 150, 151 Конституції (Основного Закону) Української РСР)»?

- а) системного;
- б) функціонального;
- в) граматичного;
- г) історико-політичного.

5. Визначте спосіб тлумачення-з'ясування норм права, що його було використано інтерпретатором, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 26.05.2015 року № 5-рп/2015: «У частинах першій, другій статті 258 Кодексу визначено випадки, коли протокол про вчинення адміністративного правопорушення не складається, а адміністративне стягнення накладається і стягується на місці вчинення правопорушення,

якщо особа не оспорує допущеного нею порушення і адміністративного стягнення, що на неї накладається, а розмір штрафу не перевищує передбаченого у Кодексі неоподатковуваного мінімуму доходів громадян. Перелік адміністративних правопорушень, за які адміністративні стягнення накладаються на місці їх вчинення, є вичерпним і може бути змінений лише законом.

За Кодексом до цього переліку належать, зокрема, такі адміністративні правопорушення: порушення вимог пожежної безпеки в лісах (стаття 77); порушення правил полювання (частина перша статті 85); порушення правил рибальства (частина третя статті 85); порушення правил щодо карантину тварин, інших ветеринарно-санітарних вимог (стаття 107); викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів поїздів, прохід по залізничних коліях у невстановлених місцях (частина третя статті 109); викидання за борт річкового або маломірного судна сміття та інших предметів (частина третя статті 116-2); провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу (стаття 134); безквитковий проїзд (стаття 135); прояв неповаги до суду (стаття 185-3). Притягнення особи до адміністративної відповідальності у вказаних випадках фактично відбувається у скороченому провадженні»:

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) телеологічний;
- г) історико-політичний.

6. Які з нижченаведених способів тлумачення-з'ясування норм права було використано інтерпретатором, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 26.05.2015 року № 5-рп/2015: «Аналіз положень глави 22 Кодексу в системному зв'язку з положеннями його глави 17 вказує на те, що підстав для ототожнення місця вчинення адміністративного правопорушення з місцем розгляду справи про таке

правопорушення немає, а словосполучення «на місці вчинення правопорушення» і «за місцем його вчинення», які містяться у статтях 258, 276 Кодексу, мають різне цільове спрямування і різний правовий зміст. Зокрема, словосполучення «за місцем його вчинення», застосоване у положенні частини першої статті 276 Кодексу, за якою «справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення», вказує на місцезнаходження органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення у межах його територіальної юрисдикції згідно з адміністративно-територіальним устроєм України»

- а) мовний, граматичний і системний;
- б) мовний, функціональний та системний;
- в) мовний, системний і телеологічний;
- г) мовний, історико-політичний та логічний.

7. Визначте способи тлумачення-з'ясування норм права, що їх було використано інтерпретатором, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016: «... тлумачення положення статті 155 Конституції України «на наступній черговій сесії Верховної Ради України» дає підстави для висновку, що його необхідно тлумачити у взаємозв'язку з частиною першою статті 158 Основного Закону України, за якою законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України, і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту.

Конституційний Суд України виходить з того, що за статтею 155 Основного Закону України прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону пов'язане з голосуванням за нього на наступній черговій сесії Верховної Ради України не менш як двома третинами від її конституційного складу; у разі, якщо такий законопроект розглядався на черговій сесії Верховної Ради України, але

закон не був прийнятий Верховною Радою України згідно з частиною другою статті 84 Основного Закону України на її пленарному засіданні шляхом голосування, застосовується положення частини першої статті 158 Конституції України щодо повторного розгляду Верховною Радою України законопроекту про внесення змін до Конституції України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту»?

- а) системний та історичний;
- б) системний і функціональний;
- в) системний та логічний;
- г) системний та спеціально-юридичний.

8. Який спосіб тлумачення-з'ясування норм права було використано інтерпретатором, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016: «... тлумачення положень статті 155 Основного Закону України дає Конституційному Суду України підстави для висновку, що конституційна процедура розгляду парламентом питання щодо внесення змін до Конституції України послідовно у два етапи встановлена з метою розведення у часі попереднього схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України і його остаточного прийняття як закону, що унеможлиблює прийняття законопроекту про внесення змін до Конституції України як закону на одній черговій сесії Верховної Ради України, а також дає народним депутатам України час для додаткового аналізу змісту цього законопроекту, з'ясування можливих наслідків внесення змін до Основного Закону України тощо»

- а) системний;
- б) функціональний;
- в) історичний;
- г) телеологічний.

9. Із наведеного переліку прийомів логічного способу тлумачення-з'ясування оберіть той, використання якого є безумовно необхідним для розкриття змісту норми права, закріпленої в ч. 2 ст. 66 КК України: «При призначенні покарання суд може визнати такими, що його пом'якшують, і інші обставини, не зазначені в частині першій цієї статті»:

- а) висновки від противного;
- б) висновок за аналогією;
- в) доведення до абсурду;
- г) логічний аналіз понять.

10. Із наведеного переліку прийомів логічного способу тлумачення-з'ясування оберіть той, використання якого є безумовно необхідним для розкриття змісту норми права, закріпленої в ч. 1 ст. 115 КК України: «Вбивство, тобто умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, –

карається позбавленням волі на строк від семи до п'ятнадцяти років»

- а) логічне перетворення;
- б) висновок за аналогією;
- в) доведення до абсурду;
- г) логічний аналіз понять.

11. Із наведеного переліку прийомів логічного способу тлумачення-з'ясування оберіть той, використання якого є необхідним для правильного розуміння змісту норми права, закріпленої в ч. 1 ст. 129 Конституції України: «Суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним та керується верховенством права»:

- а) логічне перетворення;
- б) висновок за аналогією;
- в) доведення до абсурду;
- г) логічний аналіз понять.

12. За допомогою якого прийому, що є важливою складовою логічного способу тлумачення, можна зробити правильний умовивід про те, що прокуратура згідно з п. 9 Розділу XV ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ Конституції України припинить виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування після початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, – після набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій.

- а) логічне перетворення;
- б) висновок за аналогією;
- в) висновок від протилежного;
- г) логічний аналіз понять.

13. Які з нижченаведених способів тлумачення-з'ясування норм права було використано інтерпретатором, свідченням чого є такий фрагмент його волевиявлення, об'єктивованій у Рішенні Конституційного Суду України від 4 березня 2004 року № 5-рп/2004 «Розглядаючи порушені у конституційному поданні питання, Конституційний Суд України вважає, що при тлумаченні терміна «доступність» стосовно освіти в державних і комунальних навчальних закладах слід виходити із ... визначення слова «доступність» як «доступ для всіх отримати, користуватись, придбати щось», «відповідність силам, здібностям, можливостям кого-небудь».

... аналіз положень Конституції України, в яких вживається термін «доступність», дає підстави для висновку, що поняття «доступність освіти» у частині третій статті 53 Конституції України означає створення державою можливостей для реалізації права людини на освіту. При цьому необхідно зазначити, що доступність дошкільної і загальної середньої освіти є гарантією права кожного на здобуття такої освіти,

якому кореспондує обов'язок держави забезпечити реалізацію цього права. Доступність вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах полягає у створенні державою відповідних умов для їх функціонування і розвитку, за яких особа змогла б реалізувати своє право на здобуття вищої освіти на основі конкурсного відбору, з урахуванням своїх здібностей та інтересів у вільному виборі типу вищого навчального закладу, напряму підготовки і спеціальності, профілю навчання»?

- а) граматичний та історичний;
- б) логічний і функціональний;
- в) граматичний та системний;
- г) логічний і спеціально-юридичний.

14. Визначте видову приналежність акта тлумачення норм права, що виявився у роз'ясненні суддею на прохання сторони захисту положень чинного процесуального законодавства під час судового розгляду справи (критерій для класифікації - за онтологічним статусом у національній правовій системі):

- а) позитивний акт, наявність якого підвищує дієвість нормативно-правового та/або правозастосовного актів;
- б) акт буквального (адекватного) тлумачення;
- в) акт тлумачення норм права, що в правовій дійсності об'єктивується у вербальній, тобто словесній формі;
- г) акт тлумачення окремого фрагменту нормативно-правового припису, як словесної форми вираження правових норм.

15. До якого різновиду за предметом тлумачення належить Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 1998 року № 12-рп/ 98, в якому роз'яснюється термін «законодавство», що вживається в ч. 3 ст. 21 Кодексу законів про працю України щодо визначення сфери застосування контракту як особливої форми трудового договору?

- а) акти тлумачення норм права (в єдності їх змісту та зовнішньої форми виразу);

б) акти тлумачення нетипових правових розпоряджень, які лише умовно визнаються нормами права, адже не являють собою правил поведінки;

в) акти тлумачення окремих фрагментів нормативно-правових приписів, як словесної форми вираження правових норм;

г) а) акти тлумачення норм права, що являють собою волевиявлення інтерпретатора, об'єктивоване в окремому юридичному документі.

16. Визначте видову приналежність Рішення Конституційного Суду України від 15 березня 2016 року № 1-рп/2016 щодо офіційного тлумачення положення «на наступній черговій сесії Верховної Ради України», яке міститься у ст. 155 Конституції України, згідно з якою «Законопроект про внесення змін до Конституції України, крім розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України», попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України» (критерій для класифікації – у залежності від структурного елемента норми права, що тлумачиться):

- а) акти тлумачення гіпотези норми права;
- б) акти тлумачення диспозиції норми права;
- в) акти тлумачення санкції норми права;
- г) акти тлумачення мети правової норми.

17. До якого різновиду за авторством належить Рішення Конституційного Суду України від 7 липня 1998 року № 11-рп/98 щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України?

- а) акт автентичного тлумачення;
- б) акт делегованого (легального) тлумачення;
- в) акт нормативного тлумачення;

г) акт казуального тлумачення.

18. Визначте видову приналежність Рішення Конституційного Суду України від 27 березня 2002 року № 7-рп/2002 щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (критерій для класифікації – за сферою дії правового акта):

- а) акт автентичного тлумачення;
- б) акт делегованого (легального) тлумачення;
- в) акт нормативного тлумачення;
- г) акт казуального тлумачення.

19. До якого різновиду за способом зв'язку з правовою дійсністю належить інтерпретаційно-правовий акт, відсутність якого у національній правовій системі є перешкодою для правильного вирішення юридичної справи суб'єктом правозастосування?

- а) позитивний;
- б) негативний;
- в) автентичний;
- г) делегований.

20. Визначте видову приналежність інтерпретаційно-правового акта Президента України, в якому роз'яснюється зміст норм права, об'єктивованих в ухваленому ним нормативно-правовому акті (критерій для класифікації – за юридичною формою акта тлумачення норм права):

- а) рішення;
- б) постанова;
- в) указ;
- г) наказ.

Тема 5. АКТ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

правовий акт, правовий акт публічної влади, акт застосування норм права, (правозастосовний акт), основний акт застосування норм права, допоміжний акт застосування норм права, регулятивний правозастосовний акт, охоронний правозастосовний акт, акт застосування норми матеріального права, акт застосування норми процесуального права, юридичний документ, письмовий акт застосування норм права, вербальний акт застосування норм права, конклюдентний акт застосування норм права, акт застосування диспозиції норми права, акт застосування санкції норми права, позитивний правозастосовний акт, негативний правозастосовний акт, структура правозастосовного акта, правозастосовна техніка.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Якому поняттю відповідає таке визначення: «забезпечене з боку держави офіційне формально-обов'язкове волевиявлення (владний припис) уповноваженої сторони управлінських правовідносин (органів публічної влади, їх службових і посадових осіб, а у випадках, передбачених законом, представників громадянського суспільства), що здійснює регулятивний або охоронний вплив на поведінку індивідуально визначених суб'єктів права шляхом підтвердження, встановлення, зміни або скасування їх юридичних прав і обов'язків у конкретній життєвій ситуації і спричиняє юридичні наслідки, що відповідають принципу правопевності?»

- а) акт застосування норм права;**
- б) акт реалізації норм права;**

- в) інтерпретаційно-правовий акт;
- г) нормативно-правовий акт.

2. З погляду теорії праворозуміння, зокрема, соціологічного підходу, правовий акт волевиявлення судових органів (судове рішення, що має прецедентний характер) необхідно розглядати як...

- а) форму об'єктивного права;
- б) фрагмент правової поведінки, її елемент, що складається з суб'єкта та суб'єктивної сторони, об'єкта й об'єктивної сторони;
- в) правомірні діяння суб'єктів права, що мають на меті досягнення конкретних юридично-значущих результатів;
- г) письмовий носій правової інформації про приписи, що мають персоніфікований характер.

3. В аспекті взаємозв'язку із процесом правового регулювання, правовий акт являє собою ...

- а) форму об'єктивного права;
- б) фрагмент правової поведінки, її елемент, що складається з суб'єкта та суб'єктивної сторони, об'єкта й об'єктивної сторони;
- в) правомірне діяння суб'єкта права, що має на меті досягнення конкретного юридично-значущого результату;
- г) юридичний засіб, за допомогою якого поведінка суб'єкта приводиться у відповідність із вимогами правових норм.

4. З погляду теорії юридичних фактів, правовий акт необхідно розглядати як ...

- а) форму об'єктивного права;
- б) фрагмент правової поведінки, її елемент, що складається з суб'єкта та суб'єктивної сторони, об'єкта й об'єктивної сторони;
- в) правомірне діяння суб'єкта права, що має на меті досягнення конкретного юридично-значущого результату;
- г) юридичний засіб, за допомогою якого поведінка суб'єкта приводиться у відповідність із вимогами правових норм.

5. В аспекті теорії юридичних документів правовий акт являє собою ...

- а) форму об'єктивного права;
- б) письмовий носій правової інформації про правові приписи, що мають персоніфікований характер;
- в) правомірне діяння суб'єкта права, що має на меті досягнення конкретного юридично-значущого результату;
- г) юридичний засіб, за допомогою якого поведінка суб'єкта приводиться у відповідність із вимогами правових норм.

6. Яка з наведених нижче рис не властива акту застосування норм права?

- а) не може бути оскаржений у суді;
- б) носить персоніфікований характер;
- в) приймається компетентними органами публічної влади, їх посадовими і службовими особами;
- г) виражається зовні у письмовій, вербальній або конклюдентній формі.

7. Визначте відмінну рису, властиву правозастосовному акту:

- а) носить загальний характер;
- б) виражається зовні лише у письмовій формі.
- в) обмеженість його дії конкретним життєвим випадком (або аналогічними життєвими випадками для довготривалих правовідносин, що не завершуються одноактною реалізацією юридичних прав і юридичних обов'язків);
- г) не має самостійного значення в механізмі правового регулювання суспільних відносин та підпорядковується нормативно-правовому акту.

8. Акт застосування норм права є волевиявленням ...

- а) усіх правоздатних суб'єктів;
- б) усіх право-дієздатних суб'єктів;
- в) уповноваженої сторони управлінських правовідносин;
- г) суб'єктів управлінських правовідносин.

9. За юридичною формою (назвою юридичного документа) найбільш поширеними різновидами правозастосовного акта, що ухвалюється посадовими й службовими особами Національної поліції, є ...

- а) наказ і статут;
- б) наказ і постанова;
- в) наказ і правила;
- г) наказ і інструкція.

10. Із наведеного переліку проявів юридично значущої поведінки працівників Національної поліції оберіть той, який з погляду сучасної правової доктрини не вважається актом застосування норм права:

а) ухвалення дільничним офіцером поліції рішення про проведення профілактичної бесіди з особою, схильною до протиправної поведінки;

б) ухвалення слідчим рішення про проведення судово-психологічної експертизи з використанням поліграфу;

в) ухвалення керівником територіального управління Національної поліції рішення про заохочення підпорядкованого йому працівника;

г) ухвалення дільничним офіцером поліції рішення про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.

11. Оберіть із наведеного переліку різновид акта застосування норм права за зовнішньою формою вираження.

- а) судовий акт;
- б) вербальний акт;
- в) правоприпиняючий акт;
- г) охоронний акт.

12. Із наведеного переліку оберіть різновид акта застосування норм права за характером юридичних наслідків:

- а) правоохоронні;
- б) правоприпиняючі;

- в) забороняючі;
- г) регулятивні.

13. За функціональним призначенням розрізняють такі види актів застосування норм права:

- а) регулятивні й охоронні;
- б) письмові й усні;
- в) матеріальні та процесуальні;
- г) диспозитивні й імперативні.

14. Яка з нижчезгаданих юридичних форм правового акта не властива правозастосовному акту?

- а) постанова;
- б) указ;
- в) статут;
- г) наказ.

15. З наведеного переліку юридичних форм правового акта оберіть ту, що властива лише акту застосування норм права:

- а) постанова;
- б) указ;
- в) ухвала;
- г) наказ.

16. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: сукупність правил, прийомів і специфічних засобів підготовки, оформлення та оприлюднення правових актів, що носять персоніфікований характер?

- а) правотворча техніка;
- б) законотворча техніка;
- в) правоінтерпретаційна техніка;
- г) правозастосовна техніка.

17. Акт застосування норм права з огляду на внутрішню будову складається з таких структурних елементів:

- а) розділів, частин, статей;
- б) гіпотези, диспозиції та санкції;
- в) суб'єкта, об'єкта та змісту;
- г) вступної, описово-мотивувальної та резолютивної частин.

18. Яка група мовних правил складання правозастосовних актів регламентує вибір потрібних слів і правильних за змістом словосполучень?

- а) стилістичні правила;
- б) лексичні правила;
- в) синтаксичні правила;
- г) орфографічні правила.

19. З наведеного нижче переліку оберіть групу мовних правил складання правозастосовних актів, що визначають поєднання вибраних слів у реченні; ця група правил має фундаментальний характер?

- а) стилістичні правила;
- б) лексичні правила;
- в) синтаксичні правила;
- г) орфографічні правила.

20. До якої групи мовних правил складання правозастосовних актів правнича наука відносить такі застереження:

- 1) не можна використовувати неточні формулювання;
- 2) не можна допускати тавтологію (повтори);
- 3) неприпустимо скорочувати слова, за винятком загальноновживаних скорочень;
- 4) спеціальні терміни, вживані в правозастосовних актах, повинні мати смисл, який вони мають у цій спеціальній сфері?

- а) стилістичні правила;
- б) лексичні правила;
- в) синтаксичні правила;
- г) орфографічні правила.

21. До якої групи мовних правил складання правозастосовних актів правнича наука відносить такі вимоги:

- 1) усі члени речення мають бути узгоджені між собою;
- 2) не слід нагромаджувати складні речення додатковими;
- 3) допустиме використання усталених зворотів, парних ключових слів;
- 4) у реченні необхідно використовувати прямий порядок слів?

- а) стилістичні правила;
- б) лексичні правила;
- в) синтаксичні правила;
- г) орфографічні правила.

22. Із наведеного переліку логічних прийомів оберіть той, що використовується суб'єктом правозастосування при встановленні фактичної основи справи?

а) норму права, що підлягає можливому застосуванню, необхідно спочатку проаналізувати на предмет її дії у часі, просторі та на коло суб'єктів, далі – розчленувати її на структурні частини (визначити гіпотезу, диспозицію та санкцію);

б) юридичну кваліфікацію необхідно здійснювати за правилами логічного силогізму (умовиводу, що складається з двох суджень, із яких випливає третє – висновок), де більший засновок утворює норма права, а менший складають виявлені у справі факти;

в) юридична кваліфікація має бути мотивована за правилами аргументації;

г) похідні докази мають ґрунтуватися на основних.

23. Із наведеного переліку логічних прийомів оберіть той, що використовується суб'єктом правозастосування при встановленні юридичної основи справи?

а) рішення суб'єкта правозастосування має ґрунтуватися на неспростованих доказах;

б) необхідно використовувати тільки ті положення, аргументи, що не мають вад і не потребують доказів;

в) юридична кваліфікація має бути мотивована за правилами аргументації;

г) висновок про достовірність доказів має бути обґрунтованим, аргументованим.

Тестові завдання для формування практичних навичок юридичної діяльності

1. Із наведеного переліку різновидів акта застосування норм права оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що виокремлюється з огляду на обрані та використані суб'єктом правозастосування для впорядкування поведінки персоніфікованих суб'єктів методи правового регулювання:

- а) примусові;
- б) диспозитивні;
- в) рекомендаційні;
- г) заохочувальні.

2. Визначте видову приналежність ухваленого судом правозастосовного акта про привід свідка за його (правового акта) зовнішньою та юридичною формою:

- а) письмовий, ухвала;
- б) письмовий, постанова;
- в) письмовий, рішення;
- г) вербальний, рішення.

3. Оберіть із наведеного переліку різновид акта застосування норм права за способом ухвалення:

- а) колегіальний правовий акт;
- б) конклюдентний правовий акт;
- в) письмовий правовий акт;
- г) основний правовий акт.

4. Визначте видову приналежність ухвали суду про арешт тимчасово вилученого майна (підстави для класифікації правозастосовного акта – його значення в юридичному процесі та зовнішня форма виразу:

- а) допоміжний, письмовий;
- б) допоміжний, вербальний;
- в) основний, письмовий;
- г) основний, вербальний.

5. До якого різновиду правозастосовних актів за зовнішньою формою виразу належить акт застосування працівником Національної поліції табельної вогнепальної зброї?

- а) адміністративний;
- б) законний;
- в) правомірний;
- г) конклюдентний.

6. Визначте видову приналежність ухваленого головуючим у судовому засіданні правозастосовного акта про видалення із зали судового засідання прокурора за повторне порушення порядку під час судового засідання (підстава для класифікації – зовнішня форма виразу правового акта, а також його функціональна спрямованість):

- а) вербальний, охоронний;
- б) вербальний, регулятивний;
- в) письмовий, охоронний;
- г) письмовий, регулятивний.

7. Із наведеного переліку різновидів акта застосування норм права оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що виокремлюється у залежності від території, на яку поширюється його дія:

- а) акт зворотної дії;
- б) акт екстериторіальної дії;
- в) акт екстратериторіальної дії;
- г) акт ультратериторіальної дії.

8. До якого різновиду правозастосовних актів за способом прийняття належить Постанова Верховної Ради України про призначення громадянки В. на посаду Генерального прокурора України?

- а) письмовий;
- б) конституційний;
- в) колегіальний;
- г) регулятивний.

9. До якого різновиду правозастосовних актів за юридичними наслідками належить Указ Президента України про призначення громадянина С. на посаду судді Конституційного Суду України?

- а) письмовий;
- б) конституційний;
- в) правоутворюючий;
- г) регулятивний.

10. До якого різновиду правозастосовних актів за значенням у кримінальному процесі належить постанова слідчого Національної поліції про проведення судово-медичної експертизи?

- а) письмовий;
- б) допоміжний;
- в) єдиноначальний;
- г) охоронний.

11. Що з перерахованого не належить до актів застосування норм права?

а) Указ Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів на набрання ними чинності»;

б) Указ Президента України про призначення громадянина С. на посаду судді Конституційного Суду України;

в) Указ Президента України про нагородження громадянина М. орденом Ярослава Мудрого I ступеня;

г) Указ Президента України про прийняття П. до громадянства України.

12. Оберіть із наведеного переліку різновид акта застосування норм права за характером індивідуальних велінь (приписів):

- а) конклюдентний;
- б) судовий;
- в) зобов'язуючий;
- г) кримінальний.

13. До якого різновиду правозастосовних актів у залежності від структурного елемента норми права, що застосовується у юридичній справі, належить обвинувальний вирок суду?

- а) акт застосування гіпотези норми права;
- б) акт застосування диспозиції норми права;
- в) акт застосування санкції норми права;
- г) акт застосування мети норми права.

14. Визначте видову приналежність індивідуально-правового акта, юридичною формою якого є Указ Президента України про помилування громадянина К., засудженого за вчинення умисного злочину (критерій для класифікації – залежно від необхідності застосування норм однієї чи кількох галузей права як правової основи для вирішення юридичної справи)?

- а) простий;
- б) складний;
- в) акт застосування норми кримінального права;
- г) акт застосування норми кримінального права.

15. До якого різновиду правозастосовних актів у залежності від структурного елемента норми права, що застосовується у юридичній справі, належить обвинувальний вирок суду?

- а) акт застосування гіпотези норми права;
- б) акт застосування диспозиції норми права;
- в) акт застосування санкції норми права;
- г) акт застосування мети норми права.

16. Визначте видову приналежність Указу Президента України про нагородження Сікози В.О. орденом Богдана Хмельницького I ступеня за особисту мужність під час виконання бойових завдань, самовіддані дії, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності (критерій для класифікації – з огляду на обрані та використані суб'єктом правозастосування для впорядкування поведінки персоніфікованих суб'єктів методи правового регулювання):

- а) імперативний;
- б) диспозитивний;
- в) рекомендаційний;
- г) заохочувальний.

17. До якого різновиду правозастосовних актів у залежності від структурного елемента норми права, що застосовується, належить рішення Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області про призначення громадянинові, котрий досяг установленого законодавством пенсійного віку та має необхідний трудовий стаж, довічної пенсії?

- а) акт застосування гіпотези норми права;
- б) акт застосування диспозиції норми права;
- в) акт застосування санкції норми права;
- г) акт застосування мети норми права.

18. Яке лексичне правило було порушено суб'єктом правозастосування при підготовці правозастосовного акта, свідченням чого є такий фрагмент судового рішення у справі про виготовлення фальшивих грошових знаків: «Як відомо, на 100-доларових купюрах США міститься барельєф одного з президентів США»?

- а) не можна використовувати неточні формулювання;
- б) не можна допускати тавтологію (повтори);
- в) неприпустимо скорочувати слова, за винятком загальноновживаних скорочень;
- г) спеціальні терміни, вживані в правозастосовних актах, повинні мати смисл, який вони мають у цій спеціальній сфері.

19. Яке лексичне правило було порушено суб'єктом правозастосування при підготовці правозастосовного акта, свідченням чого є такий фрагмент судового рішення: «Вина підсудного доказана такими доказами ...»?

- а) не можна використовувати неточні формулювання;
- б) не можна допускати тавтологію (повтори);
- в) неприпустимо скорочувати слова, за винятком загальноновживаних скорочень;
- г) спеціальні терміни, вживані в правозастосовних актах, повинні мати смисл, який вони мають у цій спеціальній сфері.

20. Яке лексичне правило було порушено суб'єктом правозастосування при підготовці правозастосовного акта, свідченням чого є такий фрагмент судового рішення: «Встановлено, що Петренко, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вчинив крадіжку двох курок. Однак був затриманий внутрішніми органами Національної поліції»?

- 1) не можна використовувати неточні формулювання;
- 2) не можна допускати тавтологію (повтори);
- 3) неприпустимо скорочувати слова, за винятком загальноновживаних скорочень;
- 4) спеціальні терміни, вживані в правозастосовних актах, повинні мати смисл, який вони мають у цій спеціальній сфері.

Тема 6. ЮРИДИЧНЕ АРГУМЕНТУВАННЯ

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

аргументація, доказ, доказування, емпірична аргументація, теоретична аргументація, юридична аргументація, дедуктивна модель юридичної аргументації, індуктивна модель юридичної аргументації, герменевтична модель юридичної аргументації, ідея системної єдності (когерентності), юридичний дискурс, правила ведення юридичного дискурсу.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Операція обґрунтування будь-яких суджень про предмет доказування в юридичній справі, де поряд із логічними застосовуються також речові, емоційно-психологічні й інші нелогічні методи і прийоми переконуючого впливу називається...

- а) юридичною аргументацією;
- б) юридичною інтерпретацією;
- в) юридичним тлумаченням;
- г) юридичною кваліфікацією.

2. Із наведених нижче рис оберіть ту, що не властива юридичній аргументації:

- а) здійснюється в межах певного виду юридичної діяльності;
- б) спрямована на обґрунтування чи спростування істинності відповідних правових положень;
- в) складається з відповідних правил поведінки;
- г) являє собою своєрідний процес відшукування та доведення до адресата юридичних аргументів.

3. У якому з пропонованих варіантів найбільш повно та коректно визначено структуру юридичної аргументації?

а) суб'єкти (аргументатори та реципієнти – адресати), юридичні аргументи, зміст (права й обов'язки суб'єктів), демонстрація (процес послідовних дій аргументування від аргументів до тези), мета (бажані юридичні наслідки), результат (реальні юридичні наслідки);

б) суб'єкти (аргументатори та реципієнти – адресати), юридичні аргументи, зміст (правові положення), демонстрація (процес послідовних дій аргументування від аргументів до тези), мета (бажані юридичні наслідки), результат (реальні юридичні наслідки);

в) суб'єкти (аргументатори та реципієнти – адресати), юридичні аргументи, зміст (правові норми), демонстрація (процес послідовних дій із прийняття правових норм), мета (бажані юридичні наслідки), результат (реальні юридичні наслідки);

г) суб'єкти (аргументатори та реципієнти – адресати), юридичні аргументи, зміст (правові положення), демонстрація (процес послідовних дій аргументування від аргументів до тези), мета та результат (упорядкування, охорона та розвиток суспільних відносин).

4. Яке вчення обґрунтовує ідею про те, що важливою умовою правильності і переконливості міркувань є знання контексту, в якому формулюється відповідна аргументація?

а) топіка;

б) риторика;

в) діалектика;

г) герменевтика.

5. В основу якої моделі юридичної аргументації покладено поняття, зміст якого розкривається у такому судженні: «можливість досягнення цілого через досягнення частин, і навпаки»?

а) герменевтичної;

б) індуктивної;

- в) дедуктивної;
- г) когерентності.

6. Яка модель юридичної аргументації передбачає використання правил силогізму: рішення будь-якого правового казусу, що за вказаними правилами розглядається як менший засновок (висновок), виводиться з чинної юридичної норми – більшого засновку?

- а) дедуктивна;
- б) індуктивна;
- в) герменевтична;
- г) когерентності.

7. Яку модель юридичної аргументації відображає таке судження Є. Ерліха: «живе спостереження за юридично значущими людськими відносинами, узагальнення даних такого спостереження і виведення з нього рішення – це становить компетенцію юриспруденції»?

- а) індуктивну;
- б) дедуктивну;
- в) герменевтичну;
- г) когерентності.

8. В основу якої моделі юридичної аргументації покладено ідею системної єдності?

- а) індуктивної;
- б) дедуктивної;
- в) герменевтичної;
- г) когерентності.

9. Оберіть із наведеного переліку різновид (тип) юридичної аргументації за змістовно-діяльнісною ознакою;

- а) теоретична;
- б) публічна;
- в) герменевтична;
- г) діалектична.

10. За онтологічною природою безпосереднього об'єкта (юридичного факта) розрізняють такі види юридичної аргументації:

- а) діяння й юридичного акта;
- б) дії та бездіяльності;
- в) юридичного акта й юридичного вчинку;
- г) юридичного акта та юридичного документа.

11. Із наведеного переліку видів юридичної аргументації оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють за стадією юридичного регулювання:

- а) правотворча;
- б) правоустановча;
- в) правотлумачна;
- г) правозастосовна.

12. За формою прояву (вияву) виокремлюють такі види юридичної аргументації:

- а) діяння та бездіяльності;
- б) внутрішньосуб'єктивну та зовнішньосуб'єктивну;
- в) усну та письмову;
- г) теоретичну й емпіричну.

13. Із наведеного переліку видів юридичної аргументації оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють за способом зовнішньої об'єктивації:

- а) усна;
- б) письмова;
- в) діяльнісна;
- г) зовнішньосуб'єктивна.

14. Визначте вид юридичної аргументації, що його виокремлюють учені-правники за темпоральним показником по відношенню до її предмета:

- а) постійна;
- б) тимчасова;

- в) попередня;
- г) періодична.

15. Із наведеного переліку видів юридичної аргументації оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють учені-правники за роллю в юридично значущій діяльності:

- а) попередня;
- б) основна;
- в) факультативна;
- г) аргументація згідно з авторитетом.

16. Визначте вид юридичної аргументації, що його виокремлюють учені-правники за юридичним статусом суб'єктів юридичної аргументації:

- а) судова;
- б) прокурорська;
- в) офіційна;
- г) наукова.

17. Із наведеного переліку видів юридичної аргументації оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють учені-правники за змістом використаних аргументів:

- а) легістська;
- б) антропологічна;
- в) етатична;
- г) соціологічна (економічна, моральна, політична, ідеологічна, зокрема релігійна, екологічна тощо).

18. За загальнотеоретичним аспектом розрізняють такі види юридичної аргументації:

- а) наукову і професійну;
- б) теоретичну й емпіричну;
- в) держави і права;
- г) правової свідомості та правової дійсності.

19. Із наведеного переліку видів юридичної аргументації оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють учені-правники за рівнем ефективності (впливовості, переконливості):

- а) достатньо ефективна;
- б) частково ефективна;
- в) відносно ефективна;
- г) неефективна.

20. Залежно від форми захисту прав виокремлюють такі види юридичної аргументації:

- а) інституційну та неінституційну;
- б) юрисдикційну та неюрисдикційну;
- в) державну та недержавну;
- г) ефективну та неефективну.

21. Яка з наведених вимог належить до матеріальних правил юридичного дискурсу?

- а) виваженості ухвалюваних рішень, урахування їх соціальних наслідків;
- б) участь у дискурсі не може бути обмежена, у ньому можуть брати участь усі (за Р. Алексі – «кожен, хто може говорити»);
- в) кожен може піддавати сумніву будь-яке твердження інших учасників дискурсу;
- г) кожен може внести в дискурс будь-яке твердження, висловлюючи свої погляди та побажання.

22. Правила юридичного дискурсу, що мають відношення до структури та змісту аргументів належать до різновиду ...

- а) процесуальних;
- б) матеріальних;
- в) публічних;
- г) суспільних.

23. До якого різновиду правил юридичного дискурсу належить вимога несуперечливості аргументів, що застосовуються, та способів їх оцінки ?

- а) публічних;
- б) процесуальних;
- в) матеріальних;
- г) суспільних.

24. До якого різновиду правил юридичного дискурсу належить вимога, що передбачає таке: «участь у дискурсі не може бути обмежена, у ньому можуть брати участь усі (за Р. Алексі – «кожен, хто може говорити»)»?

- а) публічних;
- б) процедурних;
- в) матеріальних;
- г) суспільних.

25. Такі особливості, як мінімізація фактора аудиторії, позараціональних чинників, прийомів ораторського мистецтва характерні для ...

- а) конституційного судочинства;
- б) кримінального судочинства;
- в) цивільного судочинства;
- г) господарського судочинства.

26. Яка з наведених вимог належить до процедурних правил юридичного дискурсу?

- а) кожен може піддавати сумніву будь-яке твердження інших учасників дискурсу;
- б) виваженості ухвалюваних рішень, врахування їх соціальних наслідків;
- в) несуперечності аргументів, що використовуються та способів їх оцінки;
- г) термінологічно-мовної ясності (визначеності) їх подачі (доведення).

**Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності**

1. З наведеного переліку аргументів (доказів) оберіть той, який дозволяє дати правильну юридичну оцінку законності/незаконності рішення адміністративного суду, ухваленого на користь платника податків – юридичної особи приватного права, що має боргові зобов'язання перед податковим органом, якщо такі зобов'язання виникли до набрання чинності новим законом, який пом'якшує юридичну відповідальність резидента:

а) рішення адміністративного суду є законним, адже відповідно до ч. 1 ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, мають зворотну дію в часі;

б) рішення адміністративного суду є несправедливим, а отже, і незаконним, адже по-перше, ставить його адресата у нерівні умови з іншими платниками податків, які виконали свої фіскальні зобов'язання до набрання чинності новим законом; по-друге, дія ч. 1 ст. 58 Конституції України поширюється лише на фізичних осіб;

в) рішення адміністративного суду є законним, адже ґрунтується на давно відомій науці правовій аксіомі про те, що нові закони, які пом'якшують або скасовують юридичну відповідальність особи, мають зворотну силу;

г) рішення адміністративного суду є незаконним, адже загрожує стабільності бюджетної системи.

2. Визначте вид здійсненої Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини й об'єктивованої у його рішення юридичної аргументації, що торкається питання порушення державним органом конституційних прав людини (підстава для класифікації – залежно від форми захисту):

- а) інституційна;
- б) неінституційна;
- в) юрисдикційна;

г) неюрисдикційна.

3. До якого різновиду, залежно від форми захисту, належить здійснена Конституційним Судом України юридична аргументація рішення, ухваленого ним за результатами провадження за конституційною скаргою фізичної особи про невідповідність Конституції України закону України, застосованого в остаточному рішенні в її справі?

- а) інституційна;
- б) неінституційна;
- в) юрисдикційна;
- г) неюрисдикційна.

4. Визначте вид здійсненої судом загальної юрисдикції й об'єктивованої в його рішенні юридичної аргументації доведеності вини фізичної особи у вчиненні кримінального правопорушення, якщо обвинувальний вирок суду першої інстанції за результатами апеляційного провадження був змінений (критерій для класифікації – за рівнем її ефективності (впливовості, переконливості):

- а) достатньо ефективна;
- б) частково ефективна;
- в) відносно ефективна;
- г) неефективна.

5. До якого різновиду за змістом використаних аргументів належить здійснена судом загальної юрисдикції юридична аргументація рішення у цивільній справі, ухваленого ним за аналогією права?

- а) легістська;
- б) антропологічна;
- в) соціологічна;
- г) статична.

6. Визначте вид здійсненої захисником у судовому засіданні й об'єктивованої в його виступі юридичної аргументації невинуватості підзахисного в інкримінованому йому стороною обвинувачення злочині (критерій для класифікації – за способом зовнішньої об'єктивації):

- а) усна;
- б) письмова;
- в) діяльнісна;
- г) конклюдентна.

7. До якого різновиду за змістом використаних аргументів належить здійснена окружним адміністративним судом юридична аргументація рішення, ухваленого ним за адміністративним позовом громадянина до суб'єкта владних повноважень, у якому суд на підтвердження своєї правової позиції послався на статтю 3 Конституції України, згідно з якою «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави»?

- а) легістська;
- б) антропологічна;
- в) соціологічна;
- г) статична.

8. Визначте вид здійсненої захисником на рівні власної правосвідомості напередодні судового засідання й доки необ'єктивованої юридичної аргументації невинуватості підзахисного в інкримінованому йому стороною обвинувачення злочині (критерій для класифікації – за формою прояву (вияву)):

- а) вербальна;
- б) письмова;

- в) внутрішньосуб'єктивна;
- г) зовнішньосуб'єктивна.

9. До якого різновиду за темпоральним показником по відношенню до її предмета належить здійснена слідчим Національної поліції та прокурором і об'єктивована в обвинувальному акті юридична аргументація процесуального рішення про обвинувачення громадянина Петренка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України?

- а) попередня;
- б) проміжна;
- в) остаточна;
- г) завершальна.

10. Визначте вид здійсненої судом загальної юрисдикції юридичної аргументації, що виявилася у роз'ясненні сторонам у цивільному процесі змісту норми матеріального права, застосованої у судовому рішенні, а також змісту самого рішення (критерій для класифікації – за стадією юридичного регулювання):

- а) правотворча;
- б) правоустановча;
- в) правотлумачна;
- г) правозастосовна.

11. Визначте видову приналежність порушеного судом правила юридичного дискурсу, що виявилось у такому діянні: в процесі проведення судових дебатів суд відмовив третій особі без самостійних вимог у репліці, посилаючись на те, що її позиція збігається з заявленими вимогами позивача, який виступав із реплікою:

- а) процедурне;
- б) публічне;
- в) матеріальне;
- г) наукове.

Тема 7. ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню:

прогалини в законі, прогалини в праві, прогалини в нормативно-правовому регулюванні, прогалини в законодавстві, аналогія закону, субсидіарне правозастосування (міжгалузєва аналогія), аналогія права, юридичні колізії, колізії в правотворчості, колізії в правозастосуванні, колізії в правоінтерпретаційній діяльності, колізії норм права і нормативно-правових актів, темпоральні колізії, просторові колізії, ієрархічні колізії, змістовні колізії, колізійне право.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «повна або часткова відсутність правових норм, чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки праводієздатних суб'єктів у законах України, чинних міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постановах Верховної Ради України, указах Президента України, декретах і постановах Кабінету Міністрів України, прийнятих в межах їх повноважень та відповідно до Конституції України та законів України»?

- а) прогалини в законодавстві;
- б) прогалини в нормативно-правовому регулюванні;
- в) прогалини в об'єктивному праві;
- г) прогалини в законі.

2. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «повна або часткова відсутність правових норм, чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів у чинних джерелах об'єктивного права»?

- а) прогалини в законодавстві;
- б) прогалини в нормативно-правовому регулюванні;
- в) прогалини в об'єктивному праві;
- г) прогалини в законі.

3. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «повна або часткова відсутність правових норм, чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів у законі чи підзаконному нормативно-правовому акті»?

- а) прогалини в законодавстві;
- б) прогалини в нормативно-правових актах;
- в) прогалини в об'єктивному праві;
- г) прогалини в законі.

4. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «повна або часткова відсутність правових норм, чи їх окремих елементів, необхідних для врегулювання поведінки право-дієздатних суб'єктів у конкретному законі»?

- а) прогалини в законодавстві;
- б) прогалини в нормативно-правових актах;
- в) прогалини в об'єктивному праві;
- г) прогалини в законі.

5. Неповнота тих норм права, що були видані своєчасно, але з плином часу частково чи повністю перестали відповідати суспільним потребам, як негативне явище правової дійсності, відображається поняттям ...

- а) уявні прогалини;
- б) реальні прогалини;

- в) формальні прогалини;
- г) матеріальні прогалини.

6. Якому різновиду прогалин у законодавстві притаманні такі характерні риси: «вони виникають унаслідок недотримання правил законодавчої техніки, ігнорування мовних норм, унаслідок неправильного використання відповідних понять та інших недоліків в юридичному оформленні волі законодавця»?

- а) уявні прогалини;
- б) реальні прогалини;
- в) формальні прогалини;
- г) матеріальні прогалини.

7. Прогалини, що з'являються внаслідок подальшого розвитку суспільних відносин, які об'єктивно потребують правового регулювання, сучасна правнича наука відносить до різновиду ...

- а) наступних;
- б) переборних;
- в) ненавмисних;
- г) повних.

8. Зміст якої категорії юридичного мислення розкриває таке судження Е. Цительмана про однойменне явище правової дійсності: «Випадки, коли закон не дає відповіді й не надає можливості винести рішення, тоді як рішення повинно бути винесено; коли воля законодавця є зрозумілою, але в її межах наявні декілька можливостей, а закон замовчує з приводу того, якій з них слід віддати перевагу»?

- а) уявні прогалини;
- б) реальні прогалини;
- в) формальні прогалини;
- г) матеріальні прогалини.

9. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «такий випадок, коли певне питання, конкретна сфера суспільних відносин перебуває поза межами правового регулювання (тобто поза сферою чинного законодавства), але, на думку суб'єкта правозастосування, потребує цього; або такий випадок, коли суб'єкт правозастосування, не знаходячи конкретної норми в законодавстві, доходить висновку щодо необхідності заповнення прогалини, тоді як у дійсності в чинному законодавстві є необхідна норма»?

- а) уявні прогалини;
- б) реальні прогалини;
- в) переборні прогалини;
- г) непереборні прогалини.

10. Який різновид прогалин у законодавстві характеризують як наявність таких недоліків законів (за Л. Явічем «злісних недоліків» або «кваліфікованих дефектів»), що унеможливають їх застосування, внаслідок чого закон фактично не діє?

- а) реальні прогалини;
- б) переборні прогалини;
- в) матеріальні прогалини;
- г) кваліфіковані прогалини.

11. До якого виду прогалин у законодавстві відносять так звані «кваліфіковані прогалини»?

- а) реальні;
- б) матеріальні;
- в) непереборні;
- г) первісні.

12. Які прогалини за А. Конте являють собою невідповідність законодавства буттю?

- а) реальні;
- б) уявні;
- в) деонтологічні;
- г) онтологічні.

13. Прогалини, які відображають невідповідність чинного законодавства «повинності бути чи самому буттю» А. Конте називає ...

- а) реальними;
- б) уявними;
- в) деонтологічними;
- г) онтологічними.

14. Які прогалини А. Конте розглядає як неможливість фактичної оцінки вчинку на підставі правових норм?

- а) критичні;
- б) діакритичні;
- в) реальні;
- г) фіктивні.

15. У науковій праці А. Конте, присвяченій проблемі лакун у законодавстві, таке негативне явище правової дійсності, як повна неможливість вирішення спірного питання чи колізії, відображається терміно-поняттям ...

- а) критичні прогалини;
- б) діакритичні прогалини;
- в) реальні прогалини;
- г) непереборні прогалини.

16. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «обумовлений системою об'єктивних і суб'єктивних причин різновид протиріч у сфері права, сутність якого виявляється у наявності розбіжностей між приписами нормативно-правових актів або нормативних та інтерпретаційних актів, що спрямовані на регулювання однотипних суспільних відносин чи роз'яснення правових норм?»

- а) прогалина в праві;
- б) правова колізія;
- в) юридичний конфлікт;
- г) юридична помилка.

17. Оберіть із наведеного переліку різновид правових колізій, що не належить до класифікаційного ряду поняття «колізії норм права»:

- а) процесуальні
- б) темпоральні;
- в) змістовні;
- г) ієрархічні.

18. Колізії, що виникають між загальними і спеціальними нормами права, тобто між нормами, що регулюють рід та вид суспільних відносин, і розраховані на одну й ту ж саму життєву ситуацію називаються ...

- а) змістовними;
- б) темпоральними;
- в) процесуальними;
- г) ієрархічними.

19. Із наведеного переліку оберіть різновид правових колізій за субстанціональним характером:

- а) колізії норм національного законодавства та норм міжнародного права;
- б) колізії компетенції суб'єктів правотворчості;
- в) колізії між нормами права, що містяться в різних нормативно-правових актах;
- г) колізії між нормами, закріпленими в нормативно-правовому акті та положеннями інтерпретаційно-правового акта.

20. Оберіть із наведеного переліку превентивний захід із недопущення появи правових колізій:

- а)) аналіз ефективності нормативно-правових актів;
- б) судовий порядок розгляду правових суперечок;
- в) офіційне тлумачення норм права, здійснюване компетентними державними органами;
- г) узгоджувально-примирювальні процедури.

21. Із наведеного переліку різновидів юридичних колізій оберіть той, який виходить за межі класифікаційного ряду, що його виокремлюють вчені залежно від правових форм діяльності:

- а) правотворчі колізії;
- б) правоустановчі колізії;
- в) правоінтерпретаційні колізії;
- г) правозастосовні колізії.

22. Що являє собою «аналогія права» як спосіб подолання прогалин у праві?

- а) ухвалення рішення з конкретної справи на основі загальних принципів і змісту права;
- б) ухвалення рішення з конкретної справи на основі розширювального тлумачення закону;
- в) ухвалення рішення з конкретної справи шляхом застосування подібної норми права;
- г) ухвалення рішення з конкретної справи на основі правової норми.

23. У наведеному переліку суджень, що торкаються аналогії закону, оберіть те, що є хибним у плані її практичного застосування:

- а) за аналогією можуть застосовуватися правові норми, що визначають юрисдикційні повноваження органу публічної влади;
- б) пошук аналогічної норми повинен починатися з аналізу предмета інституту права, галузі законодавства, і лише потім поширюватись на інші галузі і систему законодавства;
- в) використання аналогії закону можливе лише у випадку реальної схожості, подібності суспільних відносин, які складають предмет правового регулювання;
- г) використання аналогії можливе лише у випадках реальної відсутності правового припису.

24. Яке з наведених суджень про неможливість застосування норми права за аналогією є логічно істинним у межах існуючої парадигми?

- а) за аналогією не можуть застосовуватися норми права, що спрямовані на утвердження прав людини;
- б) за аналогією не можуть застосовуватися норми права, що спрямовані на забезпечення прав людини;
- в) за аналогією не можуть застосовуватися норми права, що спрямовані на обмеження прав людини;
- г) за аналогією не можуть застосовуватися норми права, що спрямовані на обмеження владних повноважень органів публічної влади, їх посадових і службових осіб.

25. Який із наведених принципів права покликаний запобігти правовим колізіям у правозастосовній практиці держави?

- а) пріоритету норм міжнародного права;
- б) верховенства права;
- в) поділу державної влади;
- г) правової визначеності.

***Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності***

1. Яка загальнотеоретична категорія відображає негативне явище правової дійсності, пов'язане з ситуацією, що склалася в системі нормативного регулювання суспільних відносин із організації та проведення місцевих референдумів в Україні?

- а) юридична колізія;
- б) юридична помилка;
- в) прогалина в законодавстві;
- г) правопорушення.

2. Визначте видovu приналежність прогалини у чинному цивільно-процесуальному законодавстві України, що полягає у відсутності норми, яка б уповноважувала суд апеляційної інстанції залучати до участі у справі особу, прав та/або обов'язків якої може стосуватися рішення суду, у випадку нездійснення цієї процесуальної дії судом першої інстанції (критерій для класифікації – залежно від причин її виникнення):

- а) уявні прогалини;
- б) реальні прогалини;
- в) формальні прогалини;
- г) матеріальні прогалини.

3. Який спосіб використав законодавець для усунення правової колізії, передбачивши у п. 17 розділу XI «Перехідні положення» КПК України такий нормативно-правовий припис: «Особи, які на день набрання чинності цим Кодексом беруть участь у кримінальному провадженні в якості захисників і не мають статусу адвоката, продовжують здійснювати повноваження захисника в такому кримінальному провадженні під час досудового розслідування, а також судового провадження у судах першої, апеляційної, касаційної інстанцій?»

- а) прийняття колізійної норми права;
- б) використання узгоджувально-примирювальної процедури;
- в) судовий порядок розгляду правових суперечок;
- г) офіційне тлумачення норми права, здійснюване компетентним державним органом.

4. Визначте спосіб подолання прогалин у нормативно-правовому акті, що передбачений ст. 10 СК України: «Якщо певні сімейні відносини не врегульовані цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами або домовленістю (договором) сторін, до них застосовуються норми цього Кодексу, які регулюють подібні відносини?»

- а) аналогія закону;
- б) субсидіарне правозастосування;
- в) аналогія права;
- г) застосування норм права.

5. Визначте спосіб подолання прогалин у нормативно-правовому акті, що передбачений ч. 6 ст. 9 КПК України:

«У випадках, коли положення цього Кодексу не регулюють або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються загальні засади кримінального провадження, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу»?

- а) аналогія права;
- б) субсидіарне правозастосування;
- в) аналогія закону;
- г) правове регулювання.

6. Який спосіб подолання прогалин у нормативно-правовому акті передбачений ч. 1 ст. 9 ЦК України: «Положення цього Кодексу застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових і сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства»?

- а) субсидіарне застосування норм права;
- б) правове регулювання;
- в) аналогія права;
- г) застосування норм права.

7. Із наведеного переліку прийомів логічного способу тлумачення оберіть той, за допомогою якого усувається суперечність між правовою нормою, закріпленою в п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України, згідно з якою «Виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина» та нормами Розділу II Основного Закону держави, що

встановлюють права, свободи та обов'язки людини і громадянина:

- а) логічне перетворення;
- б) висновок за аналогією;
- в) доведення до абсурду;
- г) висновки a fortiori (умовиводи ступеня).

8. Визначте спосіб усунення юридичної колізії, що виникла внаслідок ухвалення судами першої інстанції двох контраверсійних рішень із одного й того ж самого питання:

- а) судове тлумачення;
- б) апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції;
- в) узгоджувально-примирювальна процедура;
- г) спеціальний правовий режим.

9. Із наведеного переліку превентивних заходів оберіть той, який дозволяє запобігти ухваленню судами першої інстанції двох контраверсійних рішень із одного й того ж самого питання:

- а) попередня правова експертиза законодавчого акта, норми якого застосовуються;
- б) дія судів у межах законодавчо визначеної компетенції;
- в) аналіз ефективності законодавчого акта, норми якого застосовуються;
- г) передбачення суб'єктом правозастосування можливої конфліктної ситуації внаслідок набрання чинності ухваленого ним рішення.

Тема 8. ПОМИЛКИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Основні поняття, терміни та категорії, що підлягають засвоєнню: соціальна помилка, юридичний дефект, юридична помилка, доктринальна помилка, законодавча помилка, помилка в тлумаченні норм права, правозастосовна помилка, судова помилка, прокурорська помилка, помилка в діяльності слідчого, незначна помилка, істотна помилка, уявна помилка, фактична помилка, помилка, допущена в межах правомірної поведінки, помилка, допущена в межах неправомірної поведінки, незначна помилка, істотна помилка, типова помилка, атипова помилка, помилка, допущена з вини суб'єкта правозастосування, помилка, допущена з вини учасників правозастосовного процесу, матеріальна помилка, процесуальна помилка, вимушена помилка, випадкова помилка, вимушено-неминуха помилка, вимушено-суб'єктивна помилка, випадково-неминуха помилка, випадково-суб'єктивна помилка, причини правозастосовних помилок, юридичні заходи з недопущення та виправлення правозастосовних помилок.

Тестові завдання для здобуття та перевірки засвоєння теоретичних знань

1. Який із наведених термінів несе у собі таке смислове навантаження: «дія або результат, протилежні правильному»?

- а) дефект;
- б) помилка;
- в) недолік;
- г) пошкодження.

2. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження О. Міневич про однойменне явище правової дійсності: «казуальне безвинне відхилення суб'єкта права від моделі поведінки, передбаченої правовою нормою, зумовлене його добросовісною оманною щодо відповідності власного судження чи уявлення про зміст правового припису об'єктивній дійсності, що може спричинити негативні наслідки

для нього самого та/чи інших учасників правових відносин і підлягає виправленню у спеціальному порядку з використанням спеціальних засобів»?

- а) правова фікція;
- б) правова помилка;
- в) правопорушення;
- г) правова презумпція.

3. Який тип правових помилок складає найбільшу потенційну загрозу для успішного правового розвитку суспільства і держави?

- а) правотворчі помилки;
- б) правоінтерпретаційні помилки;
- в) доктринальні помилки;
- г) правозастосовні помилки.

4. Яке з наведених суджень є логічно хибним у плані обґрунтування тези про найбільшу потенційну загрозу для успішного правового розвитку суспільства і держави доктринальних правових помилок?

- а) вони відображають системно-функціональні відхилення у цьому розвитку;
- б) вони органічно пов'язані з політикою держави у різних сферах суспільного життя;
- в) вони знаходять свій вияв у процесі втілення в правове життя суспільства самої правової доктрини;
- г) вони прямо чи опосередковано, з різним ступенем інтенсивності негативно впливають на правове життя суспільства.

5. Із наведеного переліку різних типів правових помилок оберіть той, що виходить за межі їх усталеної науково обґрунтованої типології:

- а) правотворчі помилки;
- б) правоінтерпретаційні помилки;
- в) правоустановчі помилки;
- г) правозастосовні помилки.

6. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «зумовлене добросовісною оманю уповноваженого суб'єкта права (переважно органу публічної влади, його посадової особи) відхилення в процесі пізнавальної за змістом та правової за формою юридично-значущої діяльності, спрямованої на виявлення потреб і інтересів суспільства, закономірностей його розвитку та їх переведення на мову юридичних принципів і норм, від науково обґрунтованих та підтверджених юридичною практикою принципів і правил, що забезпечують прийняття досконалих за змістом та формою джерел об'єктивного права»?

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

7. Якому поняттю відповідає таке його визначення: «відхилення у процесі юридичної діяльності від її науково обґрунтованих і підтверджених практикою правил, що має своїм безпосереднім наслідком неадекватне, неправильне сприйняття змісту правової норми як самим суб'єктом пізнання, так і іншими суб'єктами права, що унеможлиблює правильну реалізацію правила поведінки загального характеру або ж нетипового правового розпорядження та не дозволяє досягти мети правового регулювання, визначеної суб'єктом правотворчості?»

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

8. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження про однойменне явище правової дійсності: «зумовлене добросовісною оманю право-дієздатного суб'єкта – уповноваженої сторони управлінських правовідносин, відхилення в процесі пізнавальної за змістом та правової за формою владно організуючої діяльності, спрямованої на вирішення конкретної юридичної справи, від науково обґрунтованих та підтверджених юридичною практикою

принципів і правил, що забезпечують ухвалення досконалих за змістом та формою правових актів, що мають персоніфікований характер і породжують правопевні юридичні наслідки»?

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

9. Яка з наведених нижче суттєвих ознак не належить до змісту поняття «правозастосовна помилка»?

- а) помилки мають умисний характер;
- б) помилками є неточності, що свідчать про недотримання цільових установок правозастосування;
- в) помилок припускаються суб'єкти правозастосовної діяльності, уповноважені розглядати і вирішувати справи;
- г) вони є порушеннями вимог закону, що визначає порядок правозастосовної діяльності.

10. Правова помилка, що її допустив суб'єкт правозастосування, з необхідністю свідчить про ...

- а) недосконалість правничої освіти;
- б) недосконалість чинного законодавства;
- в) нерозвиненість індивідуальної правової свідомості;
- г) недостатній рівень правової культури суспільства.

11. Правова помилка, що її допустив суб'єкт правозастосування, негативно впливає на ...

- а) здатність суб'єкта до пізнання правової дійсності;
- б) здатність правосвідомості виконувати свої функції, особливо регулятивну;
- в) здатність права виконувати свої інструментальні функції;
- г) право-дієздатність суб'єктів.

12. З погляду теорії правової поведінки правозастосовна помилка кваліфікується як ...

- а) об'єктивно протиправна поведінка;
- б) правопорушення;
- в) правомірна поведінка;
- г) зловживання правом.

13. Зміст якої категорії теорії правозастосування відображають такі судження законодавця про форми прояву однойменного явища правової дійсності, що закріплені в ст. 413 КПК України та не являють собою проявів кримінального злочину:

1) незастосування судом закону, який підлягає застосуванню;

2) застосування закону, який не підлягає застосуванню;

3) неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту;

4) призначення більш суворого покарання, ніж передбаченого відповідною статтею (частиною статті) закону України про кримінальну відповідальність?

а) правозастосовна помилка;

б) правопорушення;

в) зловживання владою;

г) субсидіарне правозастосування.

14. Оберіть із наведеного переліку причину вимушено-суб'єктивних правозастосовних помилок, що не належить до різновиду суб'єктивних та яку допускає суб'єкт правозастосування:

а) відсутність стабільної юридичної практики суб'єкта правозастосування;

б) недосягнення істини при дослідженні фактичних обставин справи;

в) винесення рішення, що суперечить фактичній або правовій основі цієї справи;

г) неправильний вибір і тлумачення норм матеріального і процесуального права при кваліфікації суспільних явищ.

15. Для якого різновиду правозастосовних помилок характерна така риса: «вони виявляються не відразу, а через більш менш тривалий час»?

а) латентні;

б) атипові;

в) спірні;

г) типові.

16. Наявність у правозастосовній практиці ситуацій, за яких існує високий ступінь вірогідності допустити помилки або за яких здійснення такої неминуче, обумовлює диференціацію правозастосовних помилок на такі види:

- а) вимушені і випадкові;
- б) повні і часткові;
- в) встановлені і невстановлені (латентні);
- г) спірні і безспірні.

17. Залежно від ступеня поширеності розрізняють такі види правозастосовних помилок:

- а) типові й атипові;
- б) одиничні і комплексні;
- в) спірні і безспірні;
- г) встановлені та невстановлені.

18. Із наведеного переліку оберіть різновид правозастосовних помилок, що належать до галузевих:

- а) конституційні;
- б) встановлені;
- в) спірні;
- г) часткові.

19. За ознакою документального закріплення розрізняють такі види правозастосовних помилок:

- а) встановлені і невстановлені;
- б) спірні і безспірні;
- в) повні і часткові;
- г) одиничні та комплексні.

20. Помилки, що впливають із неправильної оцінки юридично значущої поведінки суб'єктів права, відносяться до різновиду ...

- а) матеріальних;
- б) кримінально-процесуальних;
- в) цивільно-процесуальних;
- г) адміністративно-процесуальних.

21. Помилки, що впливають із неправильної оцінки доказів, відносяться до різновиду ...

- а) процесуальних;
- б) конституційних;
- в) матеріальних;
- г) кримінальних.

22. Юридичні помилки, що, як правило, не встановлені, а лише передбачаються, називаються ...

- а) матеріальними;
- б) реальними;
- в) уявними;
- г) спірними.

23. Для якого різновиду юридичних помилок відмінною є така риса: вони перешкоджають реалізації учасниками суспільних відносин своїх законних інтересів і задоволенню потреб, а також не дозволяють досягти конкретних цілей, що не суперечать цілям (меті) правового регулювання цих відносин?

- а) матеріальних помилок;
- б) фактичних помилок;
- в) уявними;
- г) незначних помилок.

24. Для професійного ризику та правозастосовної помилки спільною є така риса:

- а) свідоме допущення настання шкоди;
- б) наявність бажання заподіяти шкоду;
- в) відсутність бажання заподіяти шкоду;
- г) байдуже ставлення до настання шкоди.

25. Які суб'єкти права уповноважені скасовувати правові акти, що містять правозастосовні помилки?

- а) державні органи, наділені контрольно-наглядовими повноваженнями;
- б) державні органи, наділені правотворчими повноваженнями;
- в) державні органи, наділені правоінтерпретаційними повноваженнями;
- г) державні органи, наділені законотворчими повноваженнями.

26. Зміст якої загальнотеоретичної категорії розкриває таке судження О. Міневич про однойменне явище правової дійсності: «діяльність, спрямована на зменшення їх кількості шляхом запобігання та протидії правовим помилкам із використанням інституційних і нормативних механізмів держави та громадянського суспільства»?

- а) нейтралізація правових помилок;
- б) мінімізація правових помилок;
- в) профілактика правових помилок;
- г) усунення правових помилок.

27. Із наведеного переліку загальних заходів, що вживаються для мінімізації правових помилок, оберіть той, який має виражену спрямованість на запобігання правотворчих помилок?

- а) дотримання правил правотворчої і правозастосовної техніки;
- б) системний моніторинг та аналіз правових помилок у діяльності суб'єктів правотворчості та правозастосування;
- в) підвищення рівня професіоналізму суб'єктів правотворення та правореалізації;
- г) проведення експертизи проектів нормативно-правових актів та їх державна реєстрація.

28. Із наведеного переліку загальних заходів, що здійснюються для мінімізації правових помилок, оберіть той, який має виражену спрямованість на запобігання правозастосовних помилок?

- а) дотримання правил правотворчої і правозастосовної техніки;
- б) системний моніторинг та аналіз правових помилок у діяльності суб'єктів правотворчості та правозастосування;
- в) правоінтерпретаційна діяльність вищих судових органів (Конституційного Суду України та Верховного Суду);
- г) підвищення рівня професіоналізму суб'єктів правотворення та правореалізації.

29. Який із наведених нижче загальних заходів, що вживаються для мінімізації правових помилок, забезпечує підготовку юридично досконалих за змістом і формою правових актів?

а) дотримання правил правотворчої, правоінтерпретаційної та правозастосовної техніки;

б) системний моніторинг та аналіз правових помилок у діяльності суб'єктів правотворчості та правозастосування;

в) правоінтерпретаційна діяльність вищих судових органів (Конституційного Суду України та Верховного Суду);

г) підвищення рівня професіоналізму суб'єктів правотворення та правореалізації.

30. Із наведеного переліку загальних заходів, що здійснюються для мінімізації правових помилок, оберіть той, для якого найбільшою мірою характерний науковий підхід до вирішення проблеми запобігання вищезгаданому виду юридичних дефектів?

а) дотримання правил правотворчої і правозастосовної техніки;

б) системний моніторинг та аналіз правових помилок у діяльності суб'єктів правотворчості та правозастосування;

в) правоінтерпретаційна діяльність вищих судових органів (Конституційного Суду України та Верховного Суду);

г) підвищення рівня професіоналізму суб'єктів правотворення та правореалізації.

***Тестові завдання для формування практичних навичок
юридичної діяльності***

1. Яка категорія теорії правозастосування відображає таке негативне соціально-правове явище: «суд, при вирішенні питання про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення прав споживачів, не застосував відповідної норми ЦК України та Закону України «Про захист прав споживачів», а послався на норми ЦК України, в яких йдеться про відшкодування позадоговірної шкоди»?

- а) правова фікція;
- б) правова помилка;
- в) правопорушення;
- г) правова презумпція.

2. До якого типу належить правова помилка, що масово тиражувалася в діяльності карально-репресивного апарату Радянського Союзу та виявлялася у визнанні «царицею доказів» явки з повинною (з'явлення із зізнанням)?

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

3. Визначте тип правової помилки, що виявилася в існуванні у національному законодавстві двох суперечливих одна одній правових норм, розрахованих на врегулювання одних і тих самих суспільних відносин?

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

4. Визначте тип правової помилки, що виявилася в аргументації здобувачем вищої освіти за допомогою висновку ступеню тези про повноваження Конституційного Суду України тлумачити не лише норми Конституції України, але й норми законів України:

- а) доктринальна помилка;
- б) правотворча помилка;
- в) правоінтерпретаційна помилка;
- г) правозастосовна помилка.

5. До якого різновиду належить правозастосовна помилка слідчого Національної поліції, що виявилася у неправильній оцінці доказів на предмет їх належності та допустимості (критерій для класифікації – залежно від того, у межах якої стадії правозастосовного процесу вона була допущена):

а) помилка при встановленні й аналізі фактичних обставин справи;

б) помилка при встановленні юридичної основи справи;

в) помилка при офіційному казуальному тлумаченні норми права, що підлягає застосуванню;

г) помилка при вирішенні справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документального оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства.

6. Визначте видovu приналежність правозастосовної помилки, що виявилася у неправильній юридичній кваліфікації слідчим Національної поліції вчиненого деліктоздатною фізичною особою протиправного діяння (кримінального правопорушення), що була виправлена прокурором у межах його повноважень із процесуального керівництва (підстава для класифікації – за юридичною значущістю помилки)?

а) незначна помилка;

б) істотна помилка;

в) фактична помилка;

г) уявна помилка.

7. До якого різновиду належить правозастосовна помилка слідчого Національної поліції, що виявилася у неправильній юридичній оцінці поведінки обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення (критерій для класифікації – залежно від того, у межах якої стадії правозастосовного процесу вона була допущена):

а) помилка при встановленні й аналізі фактичних обставин справи;

б) помилка при встановленні юридичної основи справи;

в) помилка при офіційному казуальному тлумаченні норми права, що підлягає застосуванню;

г) помилка при вирішенні справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документального оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства.

8. Визначте видову приналежність правозастосовної помилки суду загальної юрисдикції, що виявилася у призначенні судом першої інстанції фізичній особі, визнаній винною у вчиненні кримінального правопорушення, більш суворого покарання, ніж передбаченого відповідною статтею закону України про кримінальну відповідальність правопорушення (підстава для класифікації – залежно від того, у межах якої стадії правозастосовного процесу вона була допущена):

- а) помилка при встановленні й аналізі фактичних обставин справи;
- б) помилка при встановленні юридичної основи справи;
- в) помилка при офіційному казуальному тлумаченні норми права, що підлягає застосуванню;
- г) помилка при вирішенні справи по суті шляхом ухвалення відповідного рішення (правозастосовного акта) та його документального оформлення, якщо така форма є вимогою чинного законодавства.

9. До якого різновиду за юридичною значущістю належить юридична помилка, яку допустив слідчий Національної поліції, що виявилася у неправильному написанні в процесуальному документі прізвища особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення?

- а) незначна помилка;
- б) істотна помилка;
- в) фактична помилка;
- г) реальна помилка.

10. Визначте видову приналежність юридичної помилки суду першої інстанції, що була виявлена і виправлена судом апеляційної інстанції та полягала у неправильному застосуванні норм матеріального права (критерій для класифікації – за ступенем її визначеності):

- а) незначна помилка;
- б) істотна помилка;
- в) фактична помилка;
- г) уявна помилка.

Навчальне видання

Сердюк Ігор Анатолійович
Сердюк Лілія Миколаївна

**ПРАВОЗАСТОСОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.
ЗБІРНИК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ**

Навчально-методичний посібник

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Редактор *Л. М. Котик*

Підп. до друку 23.12.2022. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO), цифровий. Папір офісний. Ум.-друк. арк. 7,46.
Обл.-вид. арк. 8,00. Тираж 45 прим. Зам. № 16/22-нп

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018